

**De diplomatieke conferentie van 1929 voor de herziening
(o.a.) van de Conventie van Genève van 1906.
(Tractaat tot verbetering van het lot der ge-
wonden en zieken bij de legers te velde.)**

DOOR

N. SCHRIJVER,

Oud-Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht.

Het Xe Internationale Roode-Kruis-Congres (Genève, 1921) heeft het Int. R.Kr.-Comité uitgenoodigd, de mogelijkheid na te gaan om aan de Staten, die de Conventie van Genève — in dit opstel verder kortweg te noemen „de Conventie” — hebben geteekend, het verzoek te doen om te geraken tot wijziging van de Conventie in den zin van een meer uitgebreide erkenning van het R.Kr., van zijn vredestaak en in het bijzonder van zijn werkzaamheid betreffende hulpverlening aan de bevolking bij algemeene rampen.

Het XIe Congres (Genève, 1923) stelde een ontwerp vast¹⁾, dat aan den Zwitserschen Bondraad werd aangeboden, teneinde een diplomatieke conferentie samen te roepen voor de herziening van de Conventie.

Bedoelde diplomatieke conferentie had plaats te Genève van 1—27 Juli 1929. Het nieuwe Verdrag is vastgesteld en door de gevolmachtigden ondertekend den 27en Juli 1929²⁾. Behalve de onderwerpelijke Conventie is in de conferentie tevens herzien het Tractaat betreffende de behandeling van de krijgsgevangenen, bedoeld in het reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land, behoorende bij het Verdrag van den Haag van 18 October 1907³⁾.

In dit opstel wordt alleen de Conventie van Genève (verbetering lot gewonden, enz.) behandeld.

De eerste Conventie van Genève is vastgesteld 22 Augustus 1864 (geratificeerd door 55 Staten; Nederland 29 November d.o.v.). „De gewonden *sparen en helpen*, tot welke partij zij mogen behooren, en om dit mogelijk te maken, den geneeskundigen dienst beschermen. Zie daar de alpha en de omega van de Conventie”⁴⁾. Het is van algemeene bekendheid, dat de Geneefsche burger HENRI DUNANT de man is geweest, die den eersten stoot heeft gegeven, zoowel aan de oprichting van het Internationale R.Kr., als aan het tot stand komen van de Conventie. De gruwelen, die hij zag op de Italiaansche slagvelden

¹⁾ Revue internat. de la Croix-Rouge (R.I.C.R.), 1923, blz. 901 v.v.

²⁾ Zie de volledige tekst R.I.C.R. 1929, blz. 551 v.v.

³⁾ Zie de volledige tekst R.I.C.R. 1929, blz. 563 v.v.

⁴⁾ Quanjer, Feestrede. Mil. Gen. Tijdschrift 1907, blz. 150 v.v.

van 1859, heeft hij op hartroerende wijze geschilderd in zijn wereldberoemd geworden boekje „Souvenir de Solferino, Genève 1862”⁵⁾.

De Conventie van 1864 (bevattende 10 artikelen) is herzien in 1906 (33 artikelen), geteekend 6 Juli 1906, geratificeerd door 52 Staten, door Nederland 31 Juli 1908. De grondbeginselen van 1864 bleven behouden. De zorg voor de gewonden heeft zelfs in het eerste artikel de eereplaats gekregen, waarop zij recht had, terwijl de gewonden vroeger eerst ná het personeel en het materieel van den geneeskundigen dienst aan de beurt kwamen. In de Conventie van 1864 werd gesproken van „protégé et respecté” (materieel), terwijl omtrent het geneeskundig personeel werd gesproken van „neutralité”.

De Conventie van 1906 sprak van „respecté et soigné” (gewonden), „respecté et protégé” (personeel en materieel). Het „sparen” werd op den voorgrond gesteld. M.i. zeer terecht wordt het woord „neutralité” in de Conventie van 1906 niet meer gebezigd⁶⁾. Het Verdrag van 1864 vermeldde de rechtspositie van de verwonden niet, dat van 1906 (art. 2) bepaalt, dat de gewonden of zieken van een leger, die in handen van den anderen oorlogvoerende zijn gevallen (na verzorgd te zijn) krijgsgevangenen worden en dat de algemeene regelen van het Volkenrecht betreffende krijgsgevangenen op hen toepasselijk zijn. Gelukkig voor hen volgt de bepaling, dat de oorlogvoerenden nochtans vrij blijven, om onderling ten aanzien van de gewonde of zieke gevangenen bepaalde uitzonderings- of begunstigingsbepalingen te maken, met name: elkander uitleveren van op het slagveld achtergelaten gewonden; terugzenden naar hun land van gewonden en zieken, die zij niet gevangen willen houden, na geschiktheid tot vervoer of na genezing; uitleveren aan een onzijdigen Staat met verplichting tot interneering tot het einde der vijandelijkheden. Een hoogst belangrijke verbetering is ook de poging tot voorkoming van berooving, enz. op het slagveld (z.g. hyena's van het slagveld). De partij, die meester blijft op het slagveld, is verplicht maatregelen te nemen om de gewonden op te zoeken en om hen, zoowel als de gesneuvelden, te beschermen tegen plundering en slechte behandeling. Voorts is opgenomen, dat deze partij zal toezien, dat aan het begraven of verbranden van de dooden een nauwkeurig onderzoek van de lijken voorafgaat. Van veel beteekenis zijn ook de nieuw opgenomen bepalingen omtrent het opzenden van identiteitsplaatjes of -bewijzen.

Om niet te uitvoerig te worden, wil ik slechts nog vermelden, dat het verdrag van 1906 bepaalt, dat de roode-kruis-armband aan den

⁵⁾ Nederlandsche vertaling: Solferino. De stem der menschheid op het slagveld, door I. HENRY DUNANT; op verzoek van den schrijver uit het Fransch vertaald door Dr. J. A. C. BASTING, chirurgijn-majoor bij het Regiment Grenadiers en Jagers, 's-Gravenhage, M. J. VISSER, 1863.

⁶⁾ Volgens art. 16 van het Verdrag van den Haag van 18 October 1907 (Verdrag no. IV) nopens de rechten en verplichtingen der onzijdige Mogendheden en personen in geval van oorlog te land, worden als „onzijdigen” („neutres”) beschouwd de onderdanen van een Staat, die geen deel neemt aan den oorlog.

linkerarm behoort *vastgehecht* te zijn, dat aan personeel, dat geen militaire uniform draagt, bovendien een identiteitsbewijs moet worden verstrekt, voorts dat voor de geneesk. formaties als beschermend middel vlaggen niet meer bepaald waren *voorgeschreven* (op de voertuigen werd de vlag dan ook vrij algemeen vervangen door geverfde roode kruizen op wit veld), en dat de Regeeringen hebben te waken tegen misbruik van het R.Kr.-teeken, b.v. door fabrieks- en handelsmerken.

N.B. Ofschoon de Conventie slechts bepaalt, dat het personeel voorzien moet zijn van een armband „met rood kruis op wit veld”, is dit algemeen opgevat als „witte armband met rood kruis”. Alle armbanden, die ik in het Internat. Instituut voor de studie van geneeskundig materieel te Genève gezien heb, waren wit, met rood kruis; wèl liepen hunne afmetingen zeer sterk uiteen. — Perzië en Turkije hadden het Verdrag van 1906 geratificeerd onder de reserve van vervanging van het roode kruis, resp. door een „rooden leeuw en zon” en een „roode halve maan” (*croissant-rouge*).

Ik kom thans tot de (herziene) Conventie van (27 Juli) 1929. Zij bevat 39 artikelen en is geteekend door de gevolmachtigden van 33 Staten. Ratificatie is, voor zoover ik weet, nog door geen enkelen Staat geschied⁷⁾.

Het eerste hoofdstuk heeft hetzelfde opschrift gehouden: „Van de gewonden en de zieken”. Het bevat evenwel ook bepalingen betreffende de overledenen. Evenmin als bij de Conventie van 1906 is dit laatste in het opschrift vermeld.

Het tweede hoofdstuk handelt (evenals Conventie 1906) over de geneeskundige formaties en inrichtingen.

Alle voorschriften betreffende het personeel zijn opgenomen in het derde hoofdstuk (Van het personeel), terwijl die betreffende de gebouwen en het materieel geregeld zijn in het vierde hoofdstuk, waarvan het opschrift niet meer luidt „Van het materieel”, doch „Van de gebouwen en van het materieel”⁸⁾.

De dienst der evacuaties, zoowel ten aanzien van het geheel der transporten, als van te transporteeren personeel en materieel, is behandeld in het vijfde hoofdstuk. Het opschrift „Van de ontruimingskonvooien” is gewijzigd in „Van de geneeskundige transporten”.

Het zesde, zevende en achtste hoofdstuk handelen — evenals de gelijkgenummerde hoofdstukken van 1906 — respectievelijk over het onderscheidingsteeken, de toepassing en de uitvoering van het Tractaat en het tegengaan van misbruiken en inbreuken.

Aan het eind zijn opgenomen de „slotbepalingen” (in 1906 genoemd „algemeene bepalingen”).

⁷⁾ Bij de volgende beschouwingen heb ik dankbaar gebruik gemaakt van het artikel van Gen.-Maj. Dr. P. DEMOLDER (België), zie R.I.C.R. 1929, blz. 621 v.v.

⁸⁾ Ik beschik slechts over den Franschen (officieelen) tekst. Wellicht zal de Nederlandsche tekst t.z.t. enkele Fransche uitdrukkingen door andere woorden, dan ik gebezigd heb, vertalen.

Het geraamte van het Verdrag van 1906 is onaangetast gebleven; in het algemeen zijn in den tekst slechts verschillende veranderingen en toevoegingen aangebracht om dezen te verduidelijken en begrijpelijker te maken voor hen, die geroepen zijn de bepalingen toe te passen. Rekening houdende met de belangrijke rol, die het vliegtuig als middel tot snelle evacuatie van zwaar gewonden zal spelen, zijn in het Verdrag de beginselen opgenomen, regelende de toepassing en de bepalingen der Conventie op deze nieuwe wijze van vervoer.

De commissie van redactie heeft zich op het standpunt gesteld, dat het van het grootste gewicht is, geen gevaar te loopen het beginsel en de strekking van de Conventie te verzwakken door te veel détails daarin op te nemen.

In het vierde hoofdstuk lagen en liggen voor de troepeneommandanten steeds enkele voetangels en klemmen. Sommige bepalingen (beschikken over gebouwen en materieel) kunnen namelijk in strijd komen met de militaire eischen. De commissie van redactie heeft daarom opzettelijk enkele min of meer vage termen gebezigd, als „toutes les fois que les circonstances le permettront”, „autant que les circonstances militaires le permettront” of „si les nécessités militaires l'exigent”. Zoodoende zal de troepeneommandant, die in de situatie zal geraken, bedoeld in de onderwerpelijke artikelen, weten, welke maatregelen hij *kan* nemen, maar hij zal eveneens weten, dat, indien deze maatregelen van dien aard zijn, dat zij den gang der militaire operatiën in den weg staan, hij gerechtigd is, deze maatregelen niet te nemen, zonder dat hij daardoor de bepalingen van het Verdrag schendt.

Ik zoude veel te uitvoerig worden, indien ik het nieuwe Verdrag op den voet zoude volgen en iedere afwijking van den tekst van 1906 zoude bespreken. Ik beperk mij derhalve tot enkele punten.

Zooals boven reeds is aangeduid, spreekt art. 1 ten aanzien van de gewonden en de zieken van „respectés et protégés”; zij zullen worden behandeld met „humanité” en worden „soignés” zonder onderscheid van volksaard, enz. Respect (sparen) en protection (bescherming) van de gewonden en zieken zijn dus door dit Verdrag een internationale juridieke plicht geworden; men wilde met deze twee woorden zeggen, dat het den vijand, in wiens handen de patiënten vallen, eenerzijds verboden is, hen te mishandelen, te schaden, aan te vallen, te dooden, anderzijds het voortbestaan hunner „normale werkzaamheden” te verzekeren.

De uitzonderings- of begunstigingsbepalingen, die de oorlogvoerenden kunnen nemen ten aanzien van de gewonden en zieken (uitlevering, terugzending o.a. na genezing, interneering door onzijdigen Staat) zijn in het Verdrag niet meer *met name* genoemd, omdat deze reeds opgenomen zijn in andere internationale verdragen.

Van zeer veel belang is de nieuwe bepaling in art. 3: „Telkens wanneer de omstandigheden zulks veroorloven, zal een plaatselijke

staking van den strijd of een vuurpauze gehouden worden, teneinde het weghalen van de gewonden mogelijk te maken".

In art. 4 (identificatie van overledenen, opzending van verlieslijsten, enz.) zijn de maatregelen ten opzichte van krijgsgevangenen weggelaten, daar deze niet in dit Verdrag maar in de „Code des prisonniers de guerre" thuis behooren. Het vierde hoofdstuk van deze laatste „Code" vermeldt alles, wat betrekking heeft op de informatie-bureaux.

Met genoegen vermeld ik, dat de bepalingen omtrent de wijze, waarop gehandeld moet worden met het identiteitsplaatje der overledenen, vollediger zijn dan in het Verdrag van 1906. Ik blijf het betreuren, dat de (toenmalige) Minister van Oorlog (Defensie) tot tweemaal toe niet wenschte in te gaan op het indertijd door mij overgebrachte voorstel van het Internationale Rode Kruis-comité, om het Nederlandsche identiteitsplaatje meer in overeenstemming te brengen met het model, ontworpen door de Internationale Commissie voor standaardisatie van geneeskundig materieel⁹⁾.

In art. 5 is „zekere vrijstellingen" aan de inwoners, die gewonde en zieke militairen opnemen en verzorgen (immunités), vervangen door „facilités". Men meende dat dit laatste woord duidelijker was dan „immunités".

In art. 8 (Als redenen, welke een geneesk. formatie of inrichting de bescherming doen verliezen, worden niet beschouwd . . .). 2°. het feit, dat, bij gebrek aan gewapende ziekenverpleging, de formatie of de inrichting wordt bewaakt door een piket of door schildwachten, *van een behoorlijke lastgeving voorzien*, zijn m.i. terecht de — door mij — gecursiveerde woorden vervallen. Het Verdrag van 1906 achtte het noodig, dat indien het geneeskundig personeel niet gewapend is (dit is in verschillende landen inderdaad het geval) en de formaties of inrichting door een gewapend piket worden bewaakt, dit piket op dezelfde wijze behandeld zoude worden als het gewapende geneeskundig personeel, omdat zij dezelfde rol spelen, en had hun dezelfde immuniteit verzekerd, die het geneeskundig personeel beschermt. De Conventie van 1929 heeft in art. 9 (bescherming van personeel) het bewakingspersoneel niet meer vermeld. Volgens de nieuwe Conventie wordt het bewakingspersoneel krijgsgevangen. Waren in 1906 de gecursiveerde woorden van groote beteekenis, thans hebben zij geen zin meer.

Geheel nieuw is de toevoeging — aan de redenen, welke, enz. — van: 4°. het feit, dat zich personeel of materieel van den veterinairen dienst in de formatie of in de inrichting bevindt, zonder daarvan een integreerend deel uit te maken.

(N.B. De nieuwe Conventie verzekert aan het *geheele* personeel van den veterinairen dienst, evenmin als de vorige, dezelfde bescherming als aan het geneeskundig personeel.)

De artikelen van het derde hoofdstuk omschrijven nauwkeurig welk personeel beschermd wordt.

⁹⁾ Zie o.a. R.I.C.R. 1927, blz. 770.

Dat het bewakingspersoneel is vervallen, is hierboven reeds vermeld.

Van groot belang is, dat thans aan art. 9 (het personeel, dat beschermd wordt) toegevoegd is een alinea:

„De militairen, *die speciaal geoefend zijn*¹⁰⁾ om in daartoe strekkende gevallen gebezigd te worden als hulpziekenverplegers of -dragers voor het weghalen, het vervoer en de behandeling van de gewonden en zieken, en *voorzien van een identiteitsbewijs*, genieten dezelfde voorrechten als het vaste geneeskundig personeel, indien zij worden gevangen genomen, *gedurende dat zij deze werkzaamheden vervullen*”¹⁰⁾.

Men heeft hier o.a. gedacht aan de muzikanten, die in tijd van vrede een speciale opleiding genieten voor hulpziekendrager. Hun (veld)-zakboekje moet dan een duidelijke verklaring bevatten in vorenbedoelden zin.

In art. 10 (personeel van de verenigingen tot vrijwillig hulpbetoon, gelijkgesteld met het militair-geneeskundig personeel) is de restrictie opgenomen, „dat dit personeel voor dezelfde werkzaamheden wordt gebruikt als het militair-geneeskundig personeel.”

Art. 12 (In functie blijven en terugzending van in handen van den vijand gevallen geneeskundig personeel) is belangrijk gewijzigd.

Het luidt:

„De personen . . . *kunnen niet worden vastgehouden, nadat zij in de macht van de tegenpartij zijn gevallen.*

Tenzij het tegendeel is overeengekomen, zullen zij worden teruggezonden naar den oorlogvoerende, waarvan zij afkomstig zijn, zoodra een weg zal open zijn voor hun terugkeer en zoodra de militaire eischen zulks mogelijk maken.

In afwachting van hun terugzending zullen zij hun werkzaamheden blijven verrichten onder de leiding van de tegenpartij; zij zullen bij voorkeur belast worden met de verzorging van de gewonden en de zieken van den oorlogvoerende, waarvan zij afkomstig zijn.

Bij hun vertrek nemen zij de voorwerpen, werktuigen, wapenen en vervoermiddelen, die hun toebehooren, mede.”

Het eerste lid is nieuw. Wat het tweede lid betreft, volgens de Conventie van 1906 werden zij teruggezonden, wanneer hun medewerking niet meer onmisbaar was; het slot van het derde lid is nieuw. In het vierde lid zijn de eerste drie woorden toegevoegd, is „paarden” vervangen door „vervoermiddelen” (b.v. rijwiel!) en zijn de slotwoorden „welke hun particulier eigendom zijn” vervangen door „die hun toebehooren”.

(Het maakt een aangenamen indruk, dat het woord „vijand” in verschillende artikelen — niet in alle — gewijzigd is in „tegenpartij”.)

De toevoeging van de woorden „gebouwen” aan het opschrift van het vierde hoofdstuk (vroeger: „van het materieel”) is zeer juist. De redactie-wijzigingen in de artikelen van dit hoofdstuk (14 t/m 16)

¹⁰⁾ *Ik cursiveer.*

zijn verbeteringen in den zin van verduidelijking en niet van essentielen aard.

In art. 14 is aan „de mobiele geneeskundige formaties” (behouden, als zij in de macht van de tegenpartij vallen, hun materieel, enz.) toegevoegd: „quelles qu’elles soient”, om allen twijfel op te heffen ten aanzien van het lot van de mobiele formaties, behoorende tot de vereenigingen tot hulpbetoon. Het woord „bespanningen” is gewijzigd in „transportmiddelen”.

In art. 16 zijn de bepalingen omtrent de gebouwen en het materieel van de vereenigingen tot hulpbetoon afzonderlijk vermeld, terwijl in een afzonderlijk (3e) lid is aangegeven:

„Le droit de réquisition reconnu aux belligérants par les lois et usages¹¹⁾ de la guerre ne s’exercera qu’en cas de nécessité urgente et une fois le sort des blessés et malades assuré”.

Het vijfde hoofdstuk luidt: „Van de geneeskundige transporten” (vroeger „van de ontruimingskonvoeien”); het is uitvoeriger dan het betreffende hoofdstuk van 1906. Ik moge hiervoor verwijzen naar den tekst, zie noot²⁾.

Art. 17 ving vroeger aan: „De ontruimingskonvoeien worden behandeld als de mobiele geneeskundige formaties, behoudens . . .”. Thans luidt het begin:

„Les véhicules aménagés pour les évacuations sanitaires circulant isolément ou en convoi seront traités comme les formations sanitaires mobiles, sauf . . .”.

De eisch, dat de voertuigen *in konvooi* circuleeren, is dus vervallen; bovendien sluit het artikel mede in: voertuigen met paardentractie, auto’s, geneeskundige vliegtuigen.

Het lot van de elementen, die een evacuatie-transport vormen, zal volgens het voorgaande derhalve zijn als volgt:¹²⁾

A. *Gewonden en zieken.* Worden krijgsgevangen, evenals die van iedere andere formatie — mobiel of vast —, die in de macht van de tegenpartij gevallen is (art. 2).

B. *Personeel.*

1°. *Eigenlijk geneeskundig personeel.* Kunnen in geen geval (krachtens artt. 9, 10 en 11) behandeld worden als krijgsgevangenen; moeten zoo spoedig mogelijk teruggezonden worden; zullen in afwachting van terugzending hun taak blijven uitoefenen, bij voorkeur bij de patiënten van eigen leger (art. 12).

2°. *Personeel van de voertuigen* en dergelijke („Sanitaires par occasion”). Gelijkgesteld met geneeskundig personeel. Zullen dus eveneens teruggezonden worden.

¹¹⁾ Het ware juist, dat de commissie van redactie het *officieele* woord „coutumes” had gebruikt in plaats van „usages”.

¹²⁾ Zie het artikel bedoeld in noot 7).

3°. (Ander) *militair personeel*. Bewakingspersoneel van de konvooien. Geniet niet van de voordeelen, bedoeld in art. 12. Worden krijgsgevangenen.

4°. *Burgerpersoneel*. Valt onder de bepalingen van het Volkenrecht. Kan niet gevangen genomen worden, zal dus worden in vrijheid gesteld of teruggezonden of opnieuw gevorderd door den vijand.

C. *Materieel*.

1°. Het *geneeskundig materieel*, van welken aard het moge zijn, moet worden teruggegeven volgens de bepalingen van art. 14, mits het behoort aan den mil. gen. dienst of aan de officieel erkende en toegelaten vereenigingen tot hulpbetoon.

2°. De *voertuigen*, die geregeld *het bezit zijn* van den mil. gen. dst. of van vorenbedoelde vereenigingen, dat zijn dus de voertuigen, die het embleem van de Conventie dragen, moeten begrepen worden in het materieel, dat teruggezonden moet worden; nochtans kunnen zij benut worden door den oorlogvoerende, die ze heeft buitgemaakt, onder het voorbehoud ze slechts te gebruiken op het terrein, waar ze buitgemaakt zijn en voor het vervoer van gewonden; zij mogen niet gebruikt worden voor andere militaire doeleinden.

3°. De *voertuigen*, die *niet behooren* aan den mil. gen. dst. of aan meerbedoelde vereenigingen, die dus niet beschermd zijn door het r.kr.-teeken, kunnen worden buitgemaakt (bespanningen inbegrepen).

4°. Rest ten slotte het materieel *verkregen door requisitie*, de voertuigen inbegrepen. Deze categorie blijft onderworpen aan de regels van het Volkenrecht, volgens welke het onmiddellijk kan worden teruggezonden, behouden tot den vrede, of opnieuw gevorderd (vgl. Reglement van den Haag betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land, artt. 46, 52 en 53).

Art. 18 is geheel nieuw. Het handelt over de „vliegtuigen, gebruikt als geneeskundige transportmiddelen”.

De immuniseering van de vliegtuigen voor geneeskundig transport is op tal van congressen ampel behandeld, o.a. op verschillende internationale R.Kr.-congressen. Het „droit de survol” was steeds een van de struikelblokken. Ik kan daarover in dit artikel niet in bijzonderheden treden.

Voor het artikel in extenso verwijs ik naar den volledigen tekst, zie noot ²). Ik beperk mij tot het volgende uittreksel.

„Vliegtuigen, gebruikt als geneeskundige transportmiddelen, genieten de bescherming van de Conventie gedurende den tijd, dat zij uitsluitend gereserveerd zijn voor de evacuatie van gewonden en zieken, voor het transport van geneeskundig personeel of materieel.

Moeten wit geverfd zijn, duidelijk het r.kr.-teeken dragen, naast de nationale kleuren, op boven- en op ondervlak.

Behoudens speciale toestemming („licence spéciale et expresse”) is

het vliegen over („survol”) de vuurlinie en over de zône, gelegen vóór de groote geneeskundige sorteeringsplaatsen, eveneens in het algemeen over ieder vijandelijk of door den vijand bezet terrein, verboden.

Moeten gehoorzamen aan iedere sommatie tot landen.

Bij landing, gedwongen of accidenteel, op vijandelijk of door den vijand bezet terrein, genieten gewonden en zieken, geneeskundig personeel en materieel, het vliegtuig inbegrepen, de voorrechten van de Conventie.

De gevangen genomen vlieger, helpers en het personeel van de draadlooze telegrafie worden teruggegeven op voorwaarde, dat zij tot het einde der vijandelijkheden slechts benut zullen worden voor den geneeskundigen dienst.

In het eerste artikel van het zesde hoofdstuk, dat over het onderscheidingsteeken handelt, art. 19, is thans opgenomen wat zich enkele Staten vroeger bij de ratificatie hadden voorbehouden: eventueele vervanging van het roode kruis door halve maan („croissant”, dus maanvorm bij eerste kwartier) of leeuw en zon.

Art. 21 (dragen van den armband door personeel) preciseert de zaak meer dan het overeenkomstige artikel (20) der Conventie van 1906. Het artikel is van buitengewoon belang, want het regelt de waarborgen, die het geneesk. personeel moet kunnen leveren, om zijn recht te staven met betrekking tot de toepassing van de artikelen der Conventie, die het zekere voorrechten geven in tijd van oorlog. De tekst van het Verdrag 1906 preciseerde niet nauwkeurig genoeg met betrekking tot de verschillende categorieën van personeel, bedoeld in het artikel.

De r.kr.-armband, verstrekt en gestempeld door „een militaire autoriteit” (het vorige verdrag sprak van „l'autorité militaire compétente”) wordt gedragen door het personeel, dat *uitsluitend*¹³⁾ belast is met het weghalen, het vervoer en de behandeling van de gewonden en zieken, alsmede met het beheer van de geneesk. formaties en inrichtingen, de aan de legers verbonden veldpredikers, het personeel der vereenigingen tot vrijwillig hulpbetoon (met de restrictie gemaakt in art. 10, zie boven) en het personeel eener erkende vereeniging van een onzijdig land, dat medewerking verleent aan een oorlogvoerenden Staat.

Het personeel, dat *uitsluitend*¹³⁾ belast is, enz. (zie boven) en het personeel, dat speciaal geoefend is, om eventueel tijdelijk dienst te doen (zie bij de bespreking van art. 9) moet voorzien zijn van een identiteitsstuk, bestaande, hetzij in een inschrijving in het (veld)zakboekje, hetzij in een afzonderlijk stuk.

Personen van de vereenigingen tot vrijwillig hulpbetoon (met de restrictie gemaakt in art. 10, zie boven) en van een onzijdig land als bovenomschreven, *die geen uniform dragen*, moeten door de be-

¹³⁾ *Ik cursiveer.*

voegde militaire overheid voorzien zijn van een identiteitsverklaring *met portret*, stavende hun hoedanigheid van „sanitaire”.

De identiteitsstukken moeten uniform en van hetzelfde model zijn in alle landen.

In geen geval mag het geneeskundig personeel beroofd worden van zijn armband of van zijn identiteitsverklaringen.

In geval van verlies heeft het *recht* een duplicaat te ontvangen. (Volgens de Conventie van 1906 behoefde alleen het personeel, dat *geen* uniform droeg, voorzien te zijn van een document.)

Het Internat. R. Kr.-comité had in zijn ontwerp-Conventie nog strengere waarborgen opgenomen en wilde voor *al* het genoemde personeel een verklaring *met portret*.

Bovendien was voorgesteld, dat de Staten elkander te voren zouden aangeven, welke militaire autoriteit bevoegd zal zijn, in geval van oorlog, den armband te verstrekken en te stempelen.

Uit hoofde van practische overwegingen is men niet zoo ver gegaan.

Art. 22 behandelt de roode-kruis-vlag en wijkt af van het betreffende artikel (21) van het vorige Verdrag.

Behouden is het beginsel, dat de vlag van het Tractaat slechts geheschen kan worden op de geneesk.formaties en inrichtingen, welke krachtens hetzelfde worden beschermd en *met toestemming van de militaire overheid*.

In tegenstelling met de bepalingen van 1906: de r.kr.-vlag *steeds* vergezeld van de nationale vlag, is thans bepaald: op de vaste geneesk.inrichtingen *moet* naast de conventie-vlag steeds de nationale vlag prijken; op de mobiele inrichtingen *kan* zulks het geval zijn.

Men had de bedoeling, dat de nat. vlag op de mobiele inrichtingen naast de tractaatsvlag *kan* geheschen worden, wanneer de militaire overheid van de uitbreiding van het aantal vlaggen geen bezwaren ducht, d.w.z. indien zij daarin voor de troepen geen kwade gevolgen ziet, b.v. uitstippeling van een verdedigingslijn of wel de vorming van wegwijzing voor het vuur van de tegenpartij of van luchtbombardement.

Gehandhaafd is de bepaling: geneeskundige formaties, die in handen van den vijand zijn gevallen, hijschen, zoo lang zij zich in dien toestand bevinden, slechts de verdragsvlag.

Nieuw is het laatste lid:

„De oorlogvoerenden nemen, zooveel de militaire eischen zulks toelaten, de noodige maatregelen tot het duidelijk zichtbaar maken voor de vijandelijke strijdkrachten te land, in de lucht of te water, van de onderscheidingsteekenen, die de geneeskundige formaties en inrichtingen aanduiden, teneinde de mogelijkheid van iedere agressieve handeling buiten te sluiten”.

Om doel te treffen, is het strikt noodig, dat de aanduiding van de geneesk. formaties en inrichtingen duidelijk zichtbaar is ook voor de luchtsrijdkrachten; men kan zich tegenwoordig niet meer beperken

tot de eenvoudige vlaggen van vroeger. Men zal groote roode kruizen op wit veld moeten aanbrengen op den grond, op de daken, op de wagons der geneeskundige treinen, enz. Van het oorspronkelijk plan, om te bepalen, dat de aanduiding des nachts door middel van lichtmiddelen zal moeten geschieden, is afgezien.

In art. 23 (geneesk. formaties van een onzijdig land, dat medewerking verleent aan een oorlogvoerende: r.kr.-vlag en nat. vlag van den oorlogvoerende) is toegevoegd de bepaling, dat zij het recht hebben, ook hun eigen nat. vlag te hijschen. Vallen zij in handen van den vijand, dan alleen r.kr.-vlag, zoo lang zij zich in dezen toestand bevinden.

Art. 24 (Het embleem van het r. kruis op witten grond of halve maan of leeuw en zon, de woorden „roode kruis” of kruis van Genève slechts te gebruiken voor bescherming of aanwijzing van, enz.) heeft een uitbreiding ondergaan, waardoor thans is toegestaan, wat vroeger — o.a. in den Haag — meermalen feitelijk ongeoorloofd reeds geschied is, t.w.:

„Anderzijds kunnen de vrijwillige vereenigingen tot hulpbetoon, bedoeld in art. 10, overeenkomstig de nationale wetgeving, gebruik maken van het onderscheidingsteeken voor haar menschlievende werkzaamheid in tijd van vrede.

Bij wijze van uitzondering en met speciale machtiging van een der nat. r. kr.-vereenigingen, kan in tijd van vrede gebruik gemaakt worden van het embleem, om de plaats van hulpposten aan te duiden, die uitsluitend bestemd zijn om onvergolden diensten te bewijzen aan gewonden of zieken”.

Art. 25, het eerste artikel van het zevende hoofdstuk, handelende over de toepassing en de uitvoering van het Tractaat, verschilt principieel van het betreffende artikel (24) van de Conventie van 1906, zooals hieronder blijkt:

Art. 24 (van 1906):

De bepalingen van dit Tractaat zijn slechts bindend voor de contracteerende Mogendheden in geval van oorlog tusschen twee of meer van haar. Deze bepalingen houden op bindend te zijn op het oogenblik, dat een Mogendheid, die het Tractaat niet heeft geteekend, een der oorlogvoerenden is.

Art. 25 (van 1929):

De bepalingen van dit Tractaat zullen door de Hooge Contracteerende Mogendheden onder alle omstandigheden worden geëerbiedigd.

Voor het geval, dat in tijd van oorlog een oorlogvoerende geen deel had aan het verdrag, blijven de bepalingen daarvan niettemin bindend tusschen alle oorlogvoerenden, die wèl deel daaraan hebben.

Men ziet het belangrijke verschil. Terwijl het Tractaat van 1906 ophield bindend te zijn op het oogenblik, dat een der partijen niet tot

de Conventie behoort, blijven de nieuwe bepalingen bindend tusschen de oorlogvoerenden, behoorende tot de Conventie, zelfs wanneer een der oorlogvoerenden daaraan geen deel heeft.

Art. 28, het eerste artikel van het achtste hoofdstuk (van het tegengaan van misbruiken en inbreuken), bevat, behalve de bepalingen omtrent het misbruik van het embleem van de Conventie, o.a. voor handelsmerken en dergl., een nieuw lid, volgens welk ook het misbruiken van het Zwitsersche wapen (wit kruis op rood veld) verboden moet worden.

Art. 29: Aanbeveling aan de Staten, om, indien nog noodig, strafbepalingen vast te stellen tegen misbruik van het embleem, is slechts redactioneel gewijzigd.

Art. 30 is geheel nieuw:

„Op verzoek van een oorlogvoerende zal een enquête ingesteld worden, volgens de wijze vast te stellen tusschen de betrokken partijen, ten aanzien van iedere schending van de Conventie; is de schending vastgesteld, dan zullen de oorlogvoerenden daaraan zoo spoedig mogelijk een einde maken”.

De artikelen van het hoofdstuk „Slotbepalingen” (in het vorige Verdrag genoemd „Algemeene bepalingen”) zijn, wat men gewoonlijk noemt diplomatieke of protocolaire clausules. Zij betreffen de onderteekening, de ratificatie, den datum van in werking treding (zes maanden na ratificatie door ten minste twee Staten, verder voor iedere Mogendheid zes maanden na het neerleggen van hare akte van bekrachtiging), de toetredingen, de opzegging, zoomede de nieuwe bepaling (in art. 38):

„De opzegging zal geen gevolg hebben in den loop van een oorlog, waarin de opzeggende Mogendheid gewikkeld wordt. In dit geval blijft het verdrag van invloed tot na een tijdsverloop van een jaar (tot het sluiten van den vrede”).

De aanvulling en bevordering van het korps beroepsofficieren.

DOOR

P. DONK,
Kolonel der Infanterie.

„doch bleibt sie immer neu“.

De heer VAN DEN AKKER plaatste boven zijn belangwekkende studie, die onder bovenvermelden titel werd opgenomen in de Maart-aflevering, het motto „l'histoire se répète“.

Dat woord bracht mij in herinnering, dat wij beiden al eerder over dit vraagstuk geschreven hebben, ongeveer twintig jaar geleden. En gelijk het Spectator-artikel van 1911 van den luitenant VAN DEN AKKER duidelijk verwant is met zijn recente studie, ligt in een door NIJGH en VAN DITMAR in 1910 uitgegeven brochure van o.g. veel besloten van hetgeen ik thans over dit onderwerp in het midden zou willen brengen.

Maar de geschiedenis doet meer dan zich herhalen, zij brengt ook wel nieuws: „doch bleibt sie immer neu“. De groote verandering, in onze legervorming ingevoerd na den grooten oorlog, moet onvermijdelijk ook grooten invloed uitoefenen op de vorming van het officierskorps. Ligt het daaraan, dat het verschil van inzicht tussehen schr. en mij thans grooter is dan tussehen de beide luitenants van twintig jaar geleden?

Ook toen bepleitte de heer v. d. A. gelijkmatigheid in de aanvulling, die hij thans met nog meer klem verdedigt.

Maar terwijl de gelijkmatigheid in 1911 met reden kon verlangd worden bij het destijds bestaande regelmatig verloop, gaat de heer v. d. A. thans verder en eischt hij ook die gelijkmatigheid onder zeer abnormale omstandigheden.

Hier scheiden zich onze wegen. Want daarmee komt schr. m.i. in hevig conflict met de belangen van het leger en van het personeel.

Na terecht te hebben geconstateerd, dat bij een verloop van 4 % een sterkte van 1000 officieren jaarlijks met 40 moet worden aangevuld, vervolgt n.l. schr.:

„Wordt de vredesorganisatie uitgebreid tot 1500 officieren, dan be-
„draagt de aanvulling ± 60 en wordt de vredessterkte gehalveerd,
„dan moeten toch, ondanks de inkrimping, jaarlijks ± 20 officieren
„worden aangevuld“.

Deze consequenties zijn m.i. onhoudbaar.

Hoe nu! Voor de bovenbedoelde uitbreiding met 500 officieren moet de regeering trachten de Kamers te overtuigen van de dringende noodzaak daarvan — en zij zal die noodzaak dan wel héél erg duidelijk moeten maken!! Laten we aannemen, dat het de regeering na vurige pleidooien gelukt is. Zal de minister dan kunnen vervolgen: „maar we doen het kalm aan, met 20 stuks per jaar, zoodat de toestand

„over 30 à 40 jaar aan de dringende noodzaak, die ik U zoo even „schilderde, zal beantwoorden. Zóó lang kunnen de nooden, het oorlogs-„gevaar, enz. nog wel wachten”.

Men zou zoo zeggen: die minister doet verstandig dan te besluiten: „en geef me nu m'n hoed en m'n jas maar!”

Waar blijft in zoo'n geval het legerbelang?

En nu het officierskorps!

Als de 1000 officieren tot 500 teruggebracht moeten worden, dan zou — werd de aanvulling, gelijk schr. wenscht, gehandhaafd op 20 officieren per jaar — de kleinere werkelijk benoodigde sterkte eerst bereikt worden na \pm 40 jaar, tenzij tevens buitengewone maatregelen werden genomen.

Met eenige verwondering zag ik schr. tot deze buitengewone maatregelen adviseeren: hij betoogt n.l. de inkrimping „mag niet worden „gevonden door de aanvulling stop te zetten, doch *dan moet over de „geheele lijn, dus over alle rangen eene vermindering plaats vinden* ¹⁾ „en kan het Legerbestuur de gelegenheid aangrijpen om fouten in de „abnormale verhoudingen tusschen de verschillende jaarklassen weg te „nemen, e.q. te verkleinen!”

Ik heb eerbied voor den moed der overtuiging, die schr. deze woorden deed neerschrijven.

Maar ik ben het er in het geheel niet mee eens.

Schr. raadt hier tot niet meer of minder dan een herhaling van de befaamde afvloeiing — een late en van die zijde eenigszins onverwachte rechtvaardiging van den destijds nog al becritiseerden maatregel.

Schr. gaat eigenlijk nog verder! Want zijn raad mist den grondslag der dwingende factoren van eenige jaren geleden en laat de compensatie vervallen van de kansen op terugkeer in de gelederen.

Als schr. mij een grapje veroorlooft, zou ik zeggen, dat hij hier ter eere van de „slanke lijn” zijner graphieken 500 officieren op diët wil stellen.

Met alle waardeering voor zijn belangwekkende graphieken, die ongetwijfeld de algemeene belangstelling waard zijn, zou ik op zulk een moeilijk tijdstip die graphieken met het meeste genoegen over boord zetten en naar een menschelijker oplossing zoeken.

Is die zoo moeilijk te vinden?

Waarom zou men niet — gelijk m.i. voor de hand ligt — naast het gelegenheid geven om vrijwillig en gaandeweg den dienst te verlaten (in stede van, gelijk m.i. uit schr.'s voorstel moet worden afgeleid, gedwongen en wellicht zelfs met spoed) *den aanvoer stopzetten?*

Schr. heeft, meen ik, twee bezwaren tegen dat stopzetten: de kans op „bergen en dalen” in de grafische lijnen en het verouderen van het officierskorps.

Die „bergen en dalen” beteekenen voor hem schommelingen in de

¹⁾ Cursiveering van mij. D.

bevordering. Daargelaten, dat deze schommelingen door periodieke bevordering kunnen worden voorkomen (ik kom daar nog op terug), gaat het m.i. te ver om 500 carrières te breken ter wille van de regelmaat in de bevordering van de overigen.

Dat middel is voorwaar heel wat erger dan de kwaal: onregelmatigheid in de bevordering. Te meer omdat de kwaal, als ze „erg” wordt, haar eigen geneesmiddel vindt in de *vrijwillige* dienstverlating.

En het verouderen van het officierskorps behoeft thans niet meer zoo te doen schrikken als twintig jaar geleden. Want schr. zegt het zelf, „de beroepsofficier in alle rangen is feitelijk geworden instructeur „zowel van 't lager personeel als van officieren en verlofsofficieren, „doordat de verlofsofficier vrijwel alle aanvoedersplaatsen heeft „moeten innemen”.

Welnu, als dat zoo is, is het dan nog wel zoo vreeslijk erg als die instructeurs wat ouder zijn? Het is zeker noodig, dat de *aanvoeders* niet oud zijn. Daarvoor is bij het verlofspersoneel echter geen gevaar. Maar die instructeurs en leiders van de aanvoeders mogen binnen zekere grenzen gerust wat ouder zijn. In vele opzichten is dat eer een voor- dan een nadeel! In geen geval nadeelig genoeg om schr.'s drastische maatregelen te wettigen.

Dat neemt niet weg, dat groote hiaten in de aanvulling ook hun bezwaren hebben. En het kon wel eens zijn, dat de beperkte aanvulling van de laatste jaren, waartegen schr. zoo opponeert, voortkwam uit een *wijs beleid*, dat reeds rekening hield met een beperkte sterkte van het officierskorps in de toekomst. *Zoo ook kan het vergrooten van de aanvulling, waar schr. zoo op aandringt, wel eens den weg effenen naar de door hem aanbevolen afvloeiing voor het geval tot die beperking besloten zal worden!*

Mij staat de misère van de afvloeiing van eenige jaren geleden nog te duidelijk voor oogen, om haar in het door schr. veronderstelde geval te kunnen aanvaarden, nog wel ter wille van m.i. overschatte bezwaren en ondanks de afwezigheid van de dringende factoren, die de vorige afvloeiing geheel of ten deele konden rechtvaardigen.

Ik meen dan ook te moeten waarschuwen tegen de gevaren, die in dit opzicht opgesloten liggen in de door schr. aanbevolen uitbreiding van de aanvulling.

Dit is niet de eenige plaats, waar schr. — zij het tegen zijn bedoeling — den indruk maakt luchthartig over de personeele belangen heen te stappen.

Dienzelfden indruk kreeg ik uit zijn graphiek bij de bevorderingen tot majoor en kolonel.

Een kleine compensatie in zijn voorstellen wil ik dadelijk voorop stellen: in het systeem van schr. worden alle majoors ook luitenant-kolonel. Dat is althans iets, al is het niet geheel duidelijk, waarom de strenge rechter van vorenbedoelde promoties plots zoo zachtmoedig is bij deze.

Maar er staat nog al wat tegenover die zachtmoedigheid!

Want volgens de graphiek no. 3: „zooals het officierskorps der infanterie moest zijn”, worden jaarlijks van de 22 kapiteins er maar 14 majoor, en van de 10 luitenant-kolonels maar 3 kolonel! Of m.a.w. bij deze selecties vallen af: 8 van de 22, resp. 7 van de 10 oftewel 37½ %, resp. 70 %.

Dat is al niet erg prettig!

Maar wat erger is voor de slachtoffers: zij verdwijnen meteen van het militaire tooneel! In de ideale graphiek is geen enkele plaats gereserveerd voor voorbijgegane kapiteins en luitenant-kolonels.

De lezer is geneigd aan een vergissing te denken. En in dat vermoeden wordt hij bevestigd, waar schr. meedeelt, dat bij deze promoties „gelegenheid geboden moet worden om de gelederen *desgewenscht* te „verlaten met gedeeltelijk pensioen”.

Maar juist als het door mij geëursiveerde woord „desgewenscht” den lezer even heeft doen bekomen, jaagt schr. hem onmiddellijk weer een nieuwen doodschrik op het lijf door een betoog te doen volgen, dat de wet het legerbestuur de macht geeft om officieren, die onbekwaam of ongeschikt geacht worden voor hun functie, het leger te doen verlaten.

Dat maakt een beetje den indruk van een stok achter de deur om de animo voor het „desgewenschte” bij de slachtoffers der selectie tot de voor hun vertrek vereischte hoogte op te voeren.

Schr. zal het wellicht niet zoo bar bedoeld hebben. Maar laat mij, in afwachting van zijn nadere toelichting, dadelijk een bijdrage leveren voor de gemoedsrust der slachtoffers: het gaat bij den rigourenzen maatregel van ontslag wegens ongeschiktheid over de geschiktheid voor den *verkrege*n rang en niet over die voor den *nieuwen* rang, waarvoor zij niet worden uitverkoren.

Het „desgewenscht” verlaten van de gelederen blijft dus voor dit geval en binnen de door de wet bepaalde dienst- en leeftijdsgrenzen, als te voren, zonder voorbehoud overgelaten aan het eigen oordeel der officieren.

Komt dit overeen met schr.'s bedoelingen? Zoo ja, dan zal in zijn graphiek ruimte moeten komen voor de voorbijgegane officieren — vooral wanneer dat voorbijgaan met zoo „gulle”hand geschiedt, als schr. voor oogen staat. Zoo neen, dan zal hij de wet moeten veranderen, ten einde metterdaad alle voorbijgegane officieren op het tijdstip van het voorbijgaan op staanden voet uit den dienst te kunnen zetten.

De twijfel, hoe schr. 't bedoelt, berust niet alleen op zijn grafische lijnen, maar ook op zijn getallen en zijn voorstelling van den loop der bevordering.

Want zonder den rigourenzen maatregel der jaarlijksche *uitdrijving* van 37 % resp. 70 % der voor bevordering in aanmerking komende geheele jaarklassen van kapiteins en luitenant-kolonels, komt er van schr.'s regelmatige bevordering niets terecht.

Zonder dergelijke uitdrijving blijft de bevordering naar vacatures

als te voren in hoofdzaak afhankelijk van de verhoudingsgetallen voor de verschillende rangen en het verloop.

Die verhoudingsgetallen zijn in schr.'s stelsel echter veel ongunstiger dan in het bestaande: 405 luitenants, 230 kapiteins, 91 majoors en luitenant-kolonels bij schr. tegen 332, 263 en 151 in het bestaande.

De bevorderingskansen zijn voor de 405 luitenants in het leger van schr. tegenover 321 kapiteins-, majoors- en luitenant-kolonelsplaatsen heel wat slechter, dan in het bestaande met 332 luitenants tegenover 514 hogere plaatsen.

Als ik het voorrecht had nog eens te kunnen beginnen, dan zou ik voor mij althans heel wat liever dienst nemen in het bestaande leger dan in dat van den heer v. d. A., ondanks alles wat hij daarover zegt.

Indien men, voor een zuiver theoretische vergelijking, uitdrijving, verloop en voorbijgaan even buiten rekening brengt, zou de officier in het leger—v. d. A. van b.v. 40 dienstjaren er 21.8 doorbrengen in den luitenantsrang tegen 17.4 in het bestaande stelsel. Voor de drie volgende rangen te zamen zijn die getallen juist andersom, n.l. 17.3 en 21.7. In beide gevallen dus in het nadeel van het leger van den heer v. d. A.

Het is trouwens ook zonder berekening duidelijk, dat de bevordering slechter wordt als de dubbelrangen, of schijnrangen — gelijk schr. ze noemt — verdwijnen.

Maar dan blijkt hieruit ook duidelijk, dat de door schr. in zijn stelsel beoogde bevordering zonder die schijnrangen alléén bestaan kan door *vorenbedoelde jaarlijksche uitdrijving van 37½ % resp. 70 % der voor bevordering in aanmerking komende geheele jaarklassen kapiteins en oversten metterdaad tot stand te brengen!*

Is dit houdbaar tegenover het personeel en het legerbelang?

Zou de animo om officier te worden niet bedenkelijk dalen als daaraan verbonden werd $\frac{3}{8}$ kans om na 25 jaar en dan nog bovendien $\frac{7}{10}$ kans om na 33 jaar aan den dijk te worden gezet?

De vroege pensionneering wordt reeds thans algemeen als een bezwaar gevoeld! Het zou waarlijk geen vooruitgang voor het personeel zijn als dat bezwaar nog vergroot werd.

Maar het legerbelang moet voorgaan, zal schr. zeggen. En ik waardeer alweder den moed der overtuiging, die dat belang zoo op de spits deed drijven tegenover het personeele belang!

Des te meer betreur ik het niet met hem eens te zijn.

Want een dergelijk uitdrijven op groote schaal is een „kostbare geschiedenis!” Of m.a.w. een „hap uit de defensie”. Immers, militair geld is defensie. En met schr.'s uitdrijving zouden groote sommen van de militaire begrooting voor de defensie verloren gaan zonder evenredig rendement.

Ik bestrijd daarbij de meening, dat de uitgedrevenen als non-valeurs te beschouwen zijn.

De opvatting, dat gemiddeld 37 % van elke jaarklasse kapiteins en 70 % van elke jaarklasse luitenant-kolonels het leger uitgedreven

zouden moeten worden, als zonder waarde voor den actieven dienst, is m.i. onhoudbaar. Als schr. deze percentages niet waardeloos acht en met mij van meening is, dat zij nog zeer goed in staat zijn om belangrijke diensten te bewijzen, dan beteekent de uitdrijving „morsen” met kostbare militaire waarden. Aan de opleiding en vorming van deze percentages zijn tonnen gouds besteed bij de officiers- en voortgezette opleiding. Het gaat waarlijk niet aan om aan het leger daarvan alle nuttig effect te ontzeggen, voor zij hun waarde hebben verloren.

En nog meer acht ik schr.'s opvatting onaannemelijk voor het personeel.

In mijn vorenaangehaalde brochure vond ik mijn meening terug, dat de officiersloopbaan alleen een behoorlijk perspectief opent, wanneer voor ieder officier met voldoende gegevens en toewijding de luitenant-kolonelsrang te bereiken is. Aldus heeft zich de practijk m.i. ook ontwikkeld.

Schr. wil nu achteruitgaan naar een toestand, *waarbij meer dan $\frac{1}{3}$ der officieren gedoemd zijn om vóór het bereiken van den hoofd-officiersrang te stranden en op ± 47 jarigen leeftijd aan den dijk gezet te worden.*

N.m.m. krijgt het Rijk op deze wijze onvoldoende rendement van de opleidingskosten en het personeel onvoldoende vooruitzichten.

Nauw hangt hiermee samen schr.'s pleidooi voor het handhaven van de leeftijds grenzen.

Ware het niet, dat dit pleidooi geheel past in de lijn van schr.'s beoog, d.w.z. bij de jaarlijkse uitdrijving van de afgekeurden voor majoor en kolonel, dan zou dit pleidooi m.i. slechts verwondering kunnen wekken.

Op blz. 117 zegt schr.: „er worden aan den kapitein te velde zulke „hooge fysieke eischen gesteld, dat in 't algemeen een man op dien „leeftijd (53 jaar) daarvoor niet meer de noodige veerkracht bezit”.

Ik aanvaard deze bewering in haar algemeenheid niet, zeker niet zonder voorbehoud!

De tegenwoordige generatie lijkt mij minder vroeg oud dan een vorige. Maar bovendien zijn de levenswijze en individuele kwaliteiten hier van groote beteekenis; en, terwijl zij op een heele generatie invloed hebben uitgeoefend ten goede, leiden zij bij verschillende individuen tot zeer uiteenlopende uitkomsten. Gaat het nu wel aan, om met schr. een officier, die in alle opzichten gaaf en „fit”, kortom volkomen geschikt is, aan den dijk te zetten, of bij de wet van bevordering uit te sluiten, alléén op grond van de overtuiging, meening of fictie, dat... gewoonlijk op zijn leeftijd ongeschiktheid intreedt? Men bedenke wel, dat de maatregel mannen uitstoot, die nog in de kracht van hun leven zijn, maar moeilijk opnieuw kunnen beginnen. Is dan niet een gevoel van bitterheid verklaarbaar, als het slachtoffer zich afvraagt: „hecht de regeering dan „zoo weinig waarde aan 't lot van den officier, dat zij het niet eens de

„moeite waard vindt even te laten onderzoeken of die fictie in dit „speciale geval ook uitkomt”?

Ik kan mij dan ook nog voorstellen, dat op grond van die overtuiging, meening of fictie alle 53-jarige kapiteins aan een onderzoek worden onderworpen. Maar niet, dat gezegd wordt: „het kan mij niet schelen „of gij geschikt zijt of niet, Uw tijdgenooten zijn gewoonlijk ongeschikt, „dus ge gaat er uit!”

Niettemin zit in deze onbillijkheid althans nog éénige logica.

Maar als schr. de in de wet opgenomen leeftijdsgrens verdedigt, moet hij zich feitelijk vereenigen met een andere conclusie, n.l. met de onlogische conclusie: „ge gaat er *niet* uit, maar omdat ge ongeschikt „heet voor kapitein, *blijft* ge kapitein, en ... ge wordt niet bevorderd tot majoor!”

En, als om de maat vol te meten: de 53-jarige kapitein kan den slag ontwijken door bijtijds naar de reserve over te gaan, en aldus... de leeftijdsbezwaren voor den dienst te velde overwinnen en *benoembaar* worden voor majoor.

De wettelijke bepalingen hebben haar geschiedenis en zullen daaruit wel te verklaren zijn. Maar wie met schr. haar handhaving bepleit, moet, dunkt mij, over nog al wat inconsequenties heenstappen.

Schr. kan dit verwijt, althans voor *déze* inconsequentie, hier ontgaan, echter alléén, indien hij volhardt bij de „uitdrijving” en indien hij de uitgedrevenen ook niet tot de reserve toelaat.

Maar al blijft hij dan in dit opzicht consequent, zijn gedachte, dat een officier op 53-jarigen leeftijd geen *majoor* mag worden, omdat diens tijdgenooten op dezen leeftijd dikwijls ongeschikt zouden zijn voor *kapitein*, blijft er m.i. even onlogisch om.

Ik kan daarom, evenmin als met schr.'s drastische maatregelen tegen het officierskorps, niet instemmen met de door hem bepleite handhaving en verscherping der leeftijdsgrenzen. Nog te minder, omdat de beroeps-officier thans zijn hoofdtaak vindt in de vorming van verlofspersoneel (gelijk schr. ook zelf erkent), waarbij de oudere leeftijd binnen zekere grenzen veel minder bezwaar oplevert, in sommige opzichten integendeel voordeelig is.

De bekende leer van de „doorstroming” tot het jong houden van het kader dankt m.i. haar reputatie dan ook in hoofdzaak aan een vroeger tijdperk, toen n.l. het beroepskader ook de *aanvoering* moest leveren. Nu deze in hoofdzaak gefourneerd wordt door het verlofskader, moet die leer van de doorstroming opnieuw bekeken worden en mag daarbij wel eens gedacht worden aan de waarde van rijpere ervaring voor onderwijzers, leiders en mentors.

Waar ik blijkens het vorenstaande in menig opzicht tegenover schr. stelling moest nemen, stel ik er prijs op hier niettemin mijn waardeering voor zijn arbeid te uiten, een waardeering, die geenszins door verschil van inzicht behoeft te worden uitgesloten.

Integendeel. Juist de persoonlijkheid van schr. verleent een bijzonder gewicht aan zijn beschouwingen over dit vraagstuk, waaraan zulke groote belangen voor het leger en het personeel zijn verbonden.

Wanneer uit de uiteenzettingen zelfs van dezen schr. blijken kan — gelijk ik meen te hebben aangetoond — dat door het volgen van den door hem aangewezen weg de belangen van het personeel op bedenklijke wijze in de verdrukking zullen komen, dan ligt daarin een zeer ernstige waarschuwing.

Een waarschuwing vooreerst tegen het vergrooten van de aanvulling, zoolang allerminst vast staat dat de thans aanwezige sterkte ook in de naaste toekomst gehandhaafd zal blijven, integendeel de evolutie m.i. onmiskenbaar naar inkrimping wijst.

Een waarschuwing ook en niet minder tegen het verwerpen van de dubbelrangen in het *officierskorps*.

Men late zich niet op een dwaalspoor brengen door de protesten tegen de dubbelrangen: die protesten gelden niet de rangen, maar het uitblijven van traktementsverhooging. Door de dubbelrangen op te heffen zal men de ontevredenheid allerminst doen verdwijnen.

Integendeel; zij zal zeker toenemen, omdat een voordeel verdwijnt zonder dat er iets voor in de plaats komt.

En bovendien zullen dezelfde nooden, die geleid hebben tot de invoering van de dubbelrangen, onvermijdelijk en onverminderd terugkeeren, t.w.: *het verouderen van beroepsofficieren in de subalterne rangen, het maken van slachtoffers bij de leeftijdsgrenzen, en bovenal het incompleet in de oorlogsencadreering!*

Er is nu eenmaal in de tegenwoordige organisatie een tegenstelling tusschen de eischen voor oorlogs- en vredesen Cadreering. Dezelfde tegenstelling, die mij twintig jaar geleden reeds deed pleiten voor het los maken van een rangsindeeling van de vredesfunctie en het leggen van verband tusschen die indeeling en de oorlogsfunctie.

De oorlogsen Cadreering verlangt, dat de beroepsofficieren komen op de leidersposten: een betrekkelijk groot percentage moet daartoe dus hooge rangen hebben. Bovendien moeten de beroepsofficieren betrekkelijk vlot vooruit, opdat verlofsofficieren tijdig in de voor hen bestemde rangen kunnen komen zonder beroepsofficieren voorbij te gaan.

Aan die eischen kan in de bestaande organisatie nooit op bevredigende wijze worden voldaan, als men de rangsindeeling niet los maakt van de vredesfuncties.

Schr.'s studie levert het overtuigende bewijs: zonder drastische en oneconomische maatregelen — als een jaarlijksche groote uitdrijving — loopt de promotie van het beroepskader onherroepelijk vast, indien er geen „schijnrangen” zijn; dientengevolge loopt ook de promotie van het verlofskader vast; en door deze twee factoren te zamen wordt het met de oorlogsen Cadreering weer „mis”.

Wil men geen van beide, d.i. „schijnrangen” noch „drastische maatregelen”, dan zal het verlofskorps aan het beroepskorps in promotie

moeten voorbijsnellen, en het beroepskader zal „gelukkig” gemaakt moeten worden met z.g. „oorlogsrangen”. D.w.z. de beroepskapitein zal vernemen, dat hij bij mobilisatie dadelijk wordt bevorderd tot hooger rang. Hij zal dan tot taak krijgen zich op dat gewichtige commando voor te bereiden, natuurlijk *zonder den rang en zonder het traktement*. Inmiddels zal hij de door hem opgeleide verlofsofficieren bij hun komst onder de wapenen mogen begroeten in hun *hooger* rang als majoor en luitenant-kolonel. Want al kan men den beroepsofficier opleggen om zich zonder rangs- en traktementsverhooging voor te bereiden voor een hooger rang — met den verlofsofficier gaat dat niet. Dezen zal men op z'n minst den rang moeten verleen: anders is er ook geen kans op de daarbij passende hogere geschiktheid.

Of dit alles in het beroepskorps meer tevredenheid zal geven dan de versmadede dubbelrangen?

Wellicht zal men dan terug verlangen naar het te voren versmadede; wellicht reeds eerder: reeds gaan er in dien zin stemmen op.

Maar *de dubbelrangen zijn alleen houdbaar als het beroepspersoneel zelf zijn positie daarbij begrijpt*. De dubbelrangen vragen geen offers aan het beroepspersoneel, integendeel zij zijn *in de eerste plaats noodig om het personeel zelf te sparen; d.w.z. om de oorlogsencadreering te doen slagen zonder aan het beroepspersoneel nadeelen toe te brengen*.

Het kan desnoods ook anders!

Indien ik hierin juist zie, dan volgt daaruit ook, dat het beroepskader aan de dubbelrangen geen aanspraken moet trachten te ontleenen op hogere bezoldiging en... minder werk.

Laat ik er dadelijk bijvoegen, dat dit laatste niet slaat op officieren. De officieren-b.z.j., die ik in hun werkzaamheid mocht gadeslaan, hadden een hooge opvatting van hun taak, al lag deze beneden den nieuwen rang, zoodat zij in alle opzichten aan jongeren ten voorbeeld konden strekken en zij zelf aan het prestige van den rang allerminst schade toebachten.

Of het prestige van den rang er toch niet onder lijdt? Wellicht onder het grootere getal. Maar men moet niet vergeten, dat *elke* medaille haar keerzijde heeft. En de beteekenis van *elken* rang moet toch in hoofdzaak afgemeten worden naar de oorlogsfunctie.

De bezwaren tegen de dubbelrangen schijnen mij dan ook, althans ten deele, voort te komen uit ongewoonte en als zoodanig bestemd te zijn om van zelf te verdwijnen. Zijn we er ook niet reeds lang aan gewend, dat de commando's over regimenten en hogere afdelingen in ons leger... een rang *te laag* worden aangeslagen?

Hoe het zij, men zal moeten „kiezen of deelen”: eenerzijds, hetzij de drastische maatregelen van den heer VAN DEN AKKER, hetzij de „oorlogsrangen” met voorbijsnellend verlofskader en zeer langzame promotie, dan wel anderzijds, de dubbelrangen, schijnrangen of wat ik zou willen noemen: rangsindeeling los van de vredesfunctie.

Deze rangsindeeling is de eenige, waarbij periodieke bevordering

kan worden volgehouden zonder leger en persoonlijke belangen te schaden; de eenige ook, waarbij keuzebevordering kan worden doorgevoerd (met name voor het langs snelleren weg bereiken van de kolonels- en hoogere rangen) zonder nadeelen voor de overige officieren.

Maar zij is alleen doorvoerbaar als het beroepspersoneel zijn positie daarbij goed begrijpt, d.w.z. geen eischen stelt, waarmee niets te winnen en alleen te verliezen valt.

Zal men dus moeten berusten in de „schijnrangen”?

Zoolang de tegenwoordige vredesorganisatie gehandhaafd blijft, m.i. wis en zeker. Althans ... als ze nog gered kunnen worden!

Maar — als ik bij het scheiden van de markt even mijn stokpaardje mag bestijgen om te vertrekken — *de behoefte aan die schijnrangen zal m.i. verminderen en de mogelijkheid van gunstiger verhoudingen t.a. van reële bevordering zal toenemen, naarmate de sterkte van het beroepskorps vermindert en dit korps meer in zijn nieuwe rol treedt t.o. van het verlofspersoneel.*

Naschrift.

DOOR

E. H. VAN DEN AKKER,

Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf.

Ik ben den Kolonel DONK zeer dankbaar voor zijn critiek, die mij gelegenheid geeft verschillende zaken recht te zetten en nader te belichten.

Gemakshalve zal ik vorenstaand artikel daarbij op den voet volgen.

Als een roode draad door mijn geheele opstel loopt het ernstige verwijt tegen de stelsellooze aanvulling van ons korps beroepsofficieren gedurende de 40 jaren, die de graphieken omvatten. Eén blik op dat „alpenlandschap” (graphiek 2 en 4) doet zien, dat met onbegrijpelijke willekeur dit hoogst eenvoudige vraagstuk is opgelost.

En — zoo heb ik onderstellenderwijze gezegd — wanneer onze vredesorganisatie wordt uitgebreid van 1000 op 1500 officieren, dan moet de jaarlijksche aanvulling (à 4%) dus 60 officieren bedragen.

Ik heb daarbij in het midden gelaten — dit lag trouwens buiten de strekking van mijn artikel — hoe voorzien zou moeten worden in de aanvulling van die 500 officieren.

Ik heb alleen gesproken over „het onderhoud” en niet over „den nieuwbouw” van het officierskorps. Wil men bijv. die extra 500 officieren in 10 jaren aanvullen, dan moeten per jaar 50 officieren boven de bestaande sterkte erbij komen, vermeerderd weer met die 4% verloop.

Wat de afvloeiing betreft, zoo wensch ik onder geen beding een „herhaling van de befaamde (ik zou liever hebben gezegd „beruchte”) afvloeiing”. Ook hierin heeft ons Legerbestuur destijds geen gelukkige

kan worden volgehouden zonder leger en persoonlijke belangen te schaden; de eenige ook, waarbij keuzebevordering kan worden doorgevoerd (met name voor het langs snelleren weg bereiken van de kolonels- en hoogere rangen) zonder nadeelen voor de overige officieren.

Maar zij is alleen doorvoerbaar als het beroepspersoneel zijn positie daarbij goed begrijpt, d.w.z. geen eischen stelt, waarmee niets te winnen en alleen te verliezen valt.

Zal men dus moeten berusten in de „schijnrangen”?

Zoolang de tegenwoordige vredesorganisatie gehandhaafd blijft, m.i. wis en zeker. Althans ... als ze nog gered kunnen worden!

Maar — als ik bij het scheiden van de markt even mijn stokpaardje mag bestijgen om te vertrekken — *de behoefte aan die schijnrangen zal m.i. verminderen en de mogelijkheid van gunstiger verhoudingen t.a. van reële bevordering zal toenemen, naarmate de sterkte van het beroepskorps vermindert en dit korps meer in zijn nieuwe rol treedt t.o. van het verlofspersoneel.*

Naschrift.

DOOR

E. H. VAN DEN AKKER,

Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf.

Ik ben den Kolonel DONK zeer dankbaar voor zijn critiek, die mij gelegenheid geeft verschillende zaken recht te zetten en nader te belichten.

Gemakshalve zal ik vorenstaand artikel daarbij op den voet volgen.

Als een roode draad door mijn geheele opstel loopt het ernstige verwijt tegen de stelsellooze aanvulling van ons korps beroepsofficieren gedurende de 40 jaren, die de graphieken omvatten. Eén blik op dat „alpenlandschap” (graphiek 2 en 4) doet zien, dat met onbegrijpelijke willekeur dit hoogst eenvoudige vraagstuk is opgelost.

En — zoo heb ik onderstellenderwijze gezegd — wanneer onze vredesorganisatie wordt uitgebreid van 1000 op 1500 officieren, dan moet de jaarlijksche aanvulling (à 4%) dus 60 officieren bedragen.

Ik heb daarbij in het midden gelaten — dit lag trouwens buiten de strekking van mijn artikel — hoe voorzien zou moeten worden in de aanvulling van die 500 officieren.

Ik heb alleen gesproken over „het onderhoud” en niet over „den nieuwbouw” van het officierskorps. Wil men bijv. die extra 500 officieren in 10 jaren aanvullen, dan moeten per jaar 50 officieren boven de bestaande sterkte erbij komen, vermeerderd weer met die 4% verloop.

Wat de afvloeiing betreft, zoo wensch ik onder geen beding een „herhaling van de befaamde (ik zou liever hebben gezegd „beruchte”) afvloeiing”. Ook hierin heeft ons Legerbestuur destijds geen gelukkige

greep gedaan door de methode van „pennywise and pound foolish” te kiezen.

De Kolonel DONK moet mijn artikel al zeer haastig gelezen hebben om dat te kunnen neerschrijven. Op verschillende plaatsen (bijv. op bladz. 116) staat nadrukkelijk, dat den officieren, behoorende tot de „bergtoppen”, die boven de normale verlooplijn uitsteken, *vergund* moet worden onder *gunstige voorwaarden* den dienst te verlaten en naar de reserve over te gaan; eveneens is bijv. in punt 8 (bladz. 118) aangegeven, dat de afvloeiing *vrijwillig* moet zijn.

En nu „*het grapje met de slanke lijn*”. Zeker, elk grapje is welkom, vooral bij het troosteloze vooruitzicht voor een groot deel van het officierskorps, maar dan moeten de cijfers juist zijn.

Hoe de Kolonel hier aan het cijfer van 500 officieren komt, is mij een raadsel. Bij het wapen der infanterie bedraagt dit ± 140 en dan zijn de officieren, die op non-actief zijn, er nog bijgeteld.

Ja, dat cijfer van 500 zal wel indruk maken; het is alleen jammer, dat het na ruwe schatting voor het geheele officierskorps vermoedelijk nog niet de helft zal bedragen.

Het verwijt, dat ik luchthartig over de personeele belangen zou heenstappen, verwerp ik volkomen.

Juist het diepe besef van den troosteloozen toestand van velen mijner collega's deed me naar de pen grijpen.

Voor mij zelf behoef ik niet en wil ik niet vechten; ik sta door toevallige omstandigheden in een gunstig hoekje (zie promotie '98, graphiek no. 2); maar wel wil ik strijden voor hen, die buiten hun schuld een plaatsje in de graphiek hebben gekregen, waardoor hun toekomst zonder eenig vooruitzicht is.

„Saneering van de officiersencadreering” blijf ik noodzakelijk, ja zelfs in hooge-mate urgent achten, zoowel in het legerbelang als voor het personeel zelf.

Thans een woord over de selectie bij het bereiken van den hoofd-officiersrang en van dien van kolonel.

Uit graphiek no. 2 volgt, dat van de 21 kapiteins, die in aanmerking komen voor den hoofdofficiersrang, er 7, d.i. $33\frac{1}{3}\%$ (*niet 37%*), dien rang niet bereiken, althans bij het actieve leger; bij den kolonelsrang bedraagt dat 6 van de 9, derhalve $66\frac{2}{3}\%$ (*niet 70%*).

Ofschoon zulks uit de graphiek niet blijkt, zal een gedeelte van de gepasseerden in hun rang blijven doordienen. Niet vergeten moet worden, dat — al zijn die percentages van $33\frac{1}{3}\%$ en $66\frac{2}{3}\%$ vrij hoog — op dezen leeftijd het verloop eveneens zeer groot is. Dit verloop bedraagt over de volle 40 jaren 4%, doch het is duidelijk, dat die 4% voornamelijk geleverd worden van af het tijdstip van het bereiken van den hoofdofficiersrang. Laat ieder officier maar eens nagaan hoeveel collega's er van zijn promotie zijn afgevallen.

Met klem moet ik opkomen tegen de voorstelling, alsof ik de slachtoffers bij eene promotie, met behulp van art. 39, uit den dienst zou

willen doen zetten. Het door mij aangehaalde wetsartikel (bladz. 115 onderaan) geeft gecursiveveerd aan, dat zulks *alleen* zou kunnen geschieden terzake van onbekwaamheid of ongeschiktheid om in den *verkrege*n rang te dienen.

Nergens heb ik betoogd, dat de gepasseerde officieren den dienst *moeten* verlaten; doch wel schreef ik, dat voor die officieren eene gelegenheid moet worden geboden om de gelederen *desgewenscht* te verlaten met gedeeltelijk pensioen.

Meer behoef ik hier niet over de onjuiste voorstelling van „*de uitdrijving van 37 %—70 %*” te zeggen.

Ten aanzien van het verschil in de verhoudingen tusschen de verschillende rangen, zooals die thans bestaan en zooals ik die voorstelde, nog een enkel woord. Oogenschiijnlijk is de toestand thans met 332 luitenants, 263 kapiteins en 151 majoors en luitenant-kolonels veel gunstiger dan in mijn ontwerp (405 luitenants, 230 kapiteins en 91 majoors en luitenant-kolonels), doch de Kolonel DONK ziet hier maar even over het hoofd, dat in den bestaanden toestand de schijnrangen zijn begrepen en er tevens een ontstellend tekort aan luitenants is.

Critiek leveren op iemands werk eischt, dat men dit eerst bestudeert. Summa summarum geeft mijn ontwerp:

- 1°. een stelselmatige aanvulling;
- 2°. een regelmatige bevordering, waarbij de kapiteinsrang na \pm 15 jaren, de hoofdofficiersrang na \pm 25 jaren dienst als officier kan worden bereikt;
- 3°. een oordeelkundige verhouding tusschen de aantallen officieren in de verschillende rangen;
- 4°. in geen geval schijnrangen.

Toch noemt de Kolonel DONK dit „veel ongunstiger” dan de bestaande toestand.

Over de rest van het betoog van den Kolonel DONK kan ik kort zijn.

Deze hoofdofficier wil ^{hand}behoud van de leeftijdsgrens van 53 jaren, doch vergeet, dat dan de moeilijkheden eenvoudig verplaatst worden naar de jongere promotiejaren.

Kolonel DONK wil behoud van de schijnrangen, mits het beroepspersoneel zijn positie daarbij goed begrijpt, d.w.z. geen eischen stelt, waarmee niets te winnen en alleen te verliezen valt.

Ik meen, dat op dit gebied al eenige ervaring is opgedaan en dat elk onbevooroordeeld officier zal toejuichen als deze soort rangverhooging, die feitelijk neerkomt op een omlaag halen van de naast-hoogere rangen, voor goed zal zijn afgeschaft, al zal de liquidatie nog heel wat onaangenaamheden met zich brengen.

Aantrekkelijk is het voorstel van den Kolonel DONK om bij mobilisatie de beroepsofficieren een hooger rang te geven, mits natuurlijk de betrokkenen in vreedestijd de geschiktheid voor dien rang hebben verkregen.

Of de voordeelen opwegen tegen de groote nadeelen, dat bij eene mobilisatie een groot deel van de beroepsofficieren van functie moet veranderen en men bij eene demobilisatie zit met een korps beroepsofficieren „boven hun stand gekleed,” wil ik niet beoordeelen.

Gaarne ondersteun ik Kolonel DONK in zijn bewering, dat de promotie van de beroeps- en van de reserve officieren veel lossier moet worden ten opzichte van elkander.

Het verouderen van de beroepsofficieren in hun rangen brengt thans automatisch met zich het verouderen van de reserve officieren, dus van de eigenlijke aanvoeders.

Vóórbevordering van de beroepsofficieren en het lossier maken van den band tusschen rang en vredesfunctie kunnen hiertoe medewerken (zie ook mijn artikel bladz. 113 onderaan).

Samenvattende blijf ik van oordeel, dat de Kolonel DONK geen oplossing heeft gegeven voor de „*saneering van de officiersencadree-ring*”; in hoofdzaak blijft het „doorzielen”. Dit ziekteproces zal dan ten minste 30 jaren moeten duren, totdat alle „bergtoppen” verwerkt zijn.

Onverzwakt acht ik, voor herstel van den door en door zieken patiënt, de maatregelen noodig, aangegeven in mijn artikel in „De Mil. Spectator” van Maart 1930. Dan alléén kan een toestand worden bereikt, die èn voor de weermacht èn voor de belangen van de officieren noodzakelijk en tevens gewenscht is.

Ik ben den Hoofdredacteur van „De M.S.” zeer erkentelijk voor de mij geboden gelegenheid dit naschrift te mogen toevoegen.

Debat gesloten.

Redactie.

Het gebruik van 6 veld.

DOOR

Jhr. D. W. SICKINGHE,
Kapitein der Artillerie.

„Ook dat nog”, zuchtte de bataljonsecommandant, en bekeek met een weinig welwillend oog den batterijcommandant van 6 veld. Hij inhaleerde de sigarettenrook en betastte in het halfduister het kanon van 6 veld. „Bij manoeuvres zijn die dingen gevaarlijker voor den commandant dan voor den vijand”, volgde er met een diepen trek aan de sigaret.

Met die enkele regels is de hartelijke verwelkoming van het nieuwe wapen door menig commandant juist geschetst. De billijkheid gebiedt te erkennen, dat het tactisch gebruik van 6 veld bij den troep nog niet kan zijn ingeleefd, ook al omdat, voor zoover mij bekend, van Hoogerhand nog geen aanwijzingen werden verstrekt voor hetgeen ik zou willen aanduiden met „detailgebruik”.

Belangrijk zijn de aanwijzingen voor de opleiding der infanterie, Hoofdstuk III, Het Regiment.

Punt 4. Het infanterieggeschut is bestemd om de infanterie te helpen bij het overwinnen van sterke weerstanden, wanneer haar overige aanvalsmiddelen daartegen onmachtig zijn en de artillerie niet of niet snel genoeg kan ingrijpen.

Aanval.

Bij den aanval zal dit geschut in de eerste plaats worden gebezigd voor de bestrijding van horizontaal gedekte doelen.

Hiermede wordt vermoedelijk bedoeld het gebruik van de mortieren van 8, want 6 veld is als lang kanon niet geschikt voor het bestrijden van horizontaal gedekte doelen. Naar mijne meening is 6 veld dan ook geen aanvalswapen, mede omdat op de vuuropening uit een stelling, die zelden gedekt zal zijn, bijna automatisch de vernietiging van de 6 veld zal volgen. Immers 6 veld is bij de huidige richtmiddelen aangewezen op directe richting en de artillerie van den verdediger zal snel het vuur openen op deze ongedekt optredende 6 veld.

Verdediging.

Bij de verdediging zal dit geschut in de eerste plaats worden gebezigd tegen verticaal gedekte doelen, vecht- en pantserwagens en desvereischt voor het medewerken aan het leggen van afsluitingsvuren kort voor de eigen voorste troepen.

Aangezien de munitieaanvulling zeer bezwaarlijk is, moet het gebruik van het infanteriegeschut zich beperken tot die doelen, welke niet door de andere infanteriewapenen, noch *door de artillerie* kunnen worden bestreden.

Punt 35. d. De verkenning van het terrein, met het oog op de verdediging van de vps., strekt zich uit over: de deelen van het terrein vóór de buitengrens gelegen, welke meer in het bijzonder door vuur van zware mitrailleurs, e.q. door infanteriegeschut, moeten worden afgesloten.

Punt 36. Bij het voorregiment in de verdediging stelt de R.C. vast, op grond van de verkenning van de vps., de toevoeging van het infanteriegeschut.

Punt 40. De voorposten-C. regelt in het voorpostenbevel de sterkte van de bezetting van elk steunpunt (infanteriegeschut) en de regeling nopens het ontketenen van afsluitingsvuren door infanteriegeschut.

Punt 44. De verkenning van het terrein, met het oog op de verdediging van de hws., strekt zich uit over:

d. de deelen van het terrein, vóór de frontlijn gelegen, welke meer in het bijzonder door vuur, o.m. van infanteriegeschut, moeten worden afgesloten.

Punt 50. De plaats van het infanteriegeschut en het als zoodanig gebezigde geschut houdt verband met hun aard. Voor het bestrijden van verticaal gedekte doelen, b.v. mitrailleurs achter schilden, vecht- en pantserwagens, is een met zorg gemaskeerde opstelling van de vlakbaanvuurmonden in de strook der voorecompagnieën noodzakelijk. Hier is 6 veld bedoeld.

Punt 79. Van de bedieningen van het infanteriegeschut moeten, zoowel in de vps. als in de hws., steeds piketten gereed staan, om zonder tijdverlies het vuur te kunnen openen.

Punt 106. Indien de vijandelijke infanterie door vechtwagens wordt gesteund, opent 6 veld het vuur, zoodra uitwerking kan worden verwacht. Werkte 6 veld mede aan het afgeven van andere vuren, dan wordt zijn vuur thans op de vechtwagens overgebracht. Het wordt zoo noodig tot op de kortste afstanden voortgezet.

Voor de bestrijding van vechtwagens komt, indien beschikbaar, uit den aard der zaak in de eerste plaats het daarvoor in het bijzonder bestemde infanteriegeschut in aanmerking. Hier is 6 veld bedoeld.

Verwezen wordt verder naar:

De aanval, punt 130 e.v., met name naar punt 140 (5e), 157, 173 (e).

Dit zijn de wegwijzers, maar zij zijn wat summier!

In de maand Augustus 1929 kwam bij de mij onderhebbende schoolbatterij in werkelijken dienst het personeel, bestemd voor 3 batterijen van 6 veld. Bij 2 batterijen was een reserveofficier ingedeeld als commandant, 1 batterij werd gecommandeerd door een adjudant-onderofficier van 2 R.V.A.

In begin October 1929 woonde ik een vergadering bij van een der afdelingen van de Algemeene Vereeniging van Verlofs-officieren, waar besproken werden de ervaringen van een der leden als Bt.C. van 6 veld bij de oefeningen, gehouden onder leiding van den C.V. Van ieder der batterijcommandanten ontving ik na afloop van de oefeningen een verslag. Aan de bespreking en aan de verslagen ontleen ik het volgende:

Batterij 6 veld. H.

Eerste dag. De batterij werd gesplitst in de sectiën. De oefening in grooter verband werd ingezet met een marsch, aanvangspunt bij Manen. Er werd langs landwegen gemarcheerd, richting Ede. Een sectie werd ingedeeld bij de hoofdmacht, onder de bevelen van een luitenant van de infanterie, commandant van een vlaggencompagnie, wien tevens waren toevertrouwd een sectie zware mitrailleurs en eenige hospitaalsoldaten met raderbaren. De Bt.C. voelde zich achteraf gezet door de klaarblijkelijke bedoeling van den opdrachtgever om van het lastige element van 6 veld te worden verlost. 6 veld moest achteraan sukkelen. Scheidsrechters deelden met onverstoorbare kalmte mede, dat eenige kruispunten van wegen in het dorp Ede onder vuur lagen. De vlaggencompagnie, bedeed met een onevenredig sterke kracht van 6 veld en zware mitrailleurs, trok door het heuvelterrein Z.O. van Ede, tusschen Paaschberg en Sterrenberg, en rukte onvervaard voorwaarts. Zoo eenvoudig als hier geschetst, was die marsch niet. Voor de vlaggencompagnie waren de palen midden in den weg — ter afsluiting van voertuigenverkeer — geen hinderpalen, maar voor 6 veld vormden zij in vredeestijd een aanmerkelijke hindernis op den marschweg. De vlaggencompagnie trok dwars door het kreupelhout, maar 6 veld moest een omweg zoeken. De Bt.C. bleef in dit moeilijk terrein bij de sectie 6 veld, waarop de verbinding met de infanterie verloren ging.

De Bt.C. bracht 6 veld in stelling in een boschrand. Een scheidsrechter daagde op en deelde aan den Bt.C. mede, dat op 500 M. zijwaarts een vijandelijke mitrailleur in stelling stond. Het bleek, dat de vlaggencompagnie met aanhang een vooruitspringenden saillant had bezet, doordat het verband met de nevenbataljons tijdelijk was verloren geraakt.

De andere sectie van de batterij 6 veld H. stond onder commando van een opperwachtmeester-instructeur, ingedeeld als Bt.O. De oefening in grooter verband werd ingezet met een marsch, aanvangspunt Voorkamp. Ongeveer bij Pl. 73 werd de spoorweg Arnhem—Utrecht

gekruist en de Veenweg gevolgd, daarna met een N.O. boog om het dorp heen. De sectie was ingedeeld bij een bataljon. De batterij marcheerde aan den staart van het bataljon, de Bt.O. marcheerde naast den B.C. aan het hoofd van het bataljon. Bij den Z.W. toegang tot het Eder Bosch werden 1 compagnie naar rechts en 1 compagnie naar links in het bosch verspreid. De 3e compagnie werd later verdeeld naar rechts en naar links. De Bt.O. bleef met de sectie 6 veld achter op den weg. Bij den Z.W. toegang tot het bosch werd de ep. B.C. gevestigd. De Bt.O. kreeg bevel zich met één stuk te melden bij den commandant van de linkervoorcompagnie. De compagniescommandant dirigeerde Bt.O. plus stuk naar een sectiecommandant. De sectiecommandant verzocht den O. boschrand van het Eder Bosch onder vuur te nemen, daar 's vijands mitrailleurvuur zijn opmarsch belette. Het stuk werd met handen naar een open vak in het bosch gebracht. Op een afstand van 400 M. werd uit de voorste lijn van de eigen troepen door 6 veld vuur gebracht op een vijandelijken mitrailleur. De Bt.O. maakte zich geenerlei illusie over de uitwerking van dit vuur. De vijandelijke mitrailleur stond in stelling vóór de komst van 6 veld. Het in stelling komen van 6 veld had de mitrailleur op een afstand van 400 M. gemakkelijk kunnen beletten. Het zicht was open, zoowel voor den mitrailleur als voor 6 veld. Bij dit duel zijn de kwade kansen voor 6 veld. Immers 6 veld biedt veel grooter doel en schiet veel langzamer dan de mitrailleur. En de boomen! Gedurende de afwezigheid van den Bt.O. werd het andere stuk onder commando van den sectiecommandant uitgezonden naar den commandant van de rechtervoorcompagnie, maar keerde terug, omdat en de commandant en de compagnie onvindbaar bleken. Het stuk viel bijna in 's vijands handen. De sectiecommandant beging de fout het kanon onmiddellijk mede te nemen. Hij had eerst moeten verkenmen.

Den *tweeden dag* werd 6 veld in stelling gebracht in den O.rand van het Eder Bosch ter hoogte van het Hartepad, met de opdracht den zandweg te bestrijken. De aangewezen stelling was evenwel voor 6 veld onbruikbaar door het heuvelachtige voorterrein. De zandweg was slechts hier en daar in het terrein te volgen.

De infanterie trok door de opstelling, van West naar Oost gaande. Het infanterieregiment werd nu divisiereserve en kreeg geen opdrachten.

Derde dag. Bij de divisiereserve. Later op den morgen moest de batterij optrekken Zuid van de schietbanen. Met groote inspanning gelukte het de batterij in het glooiende terrein, met hooge heide begroeid, — terwijl het stortregende — vooruit te brengen. De Bt.C. kreeg geen opdracht om in stelling te komen en te vuren. Bij het omtrekken van kreupelhout raakte de verbinding met de infanterie verloren. Een kwartier vóór het eindigen van de manoeuvre werd op eigen initiatief in stelling gekomen en op een mitrailleur gevuurd. De Bt.C. betreurt

de afwezigheid van vecht- en pantserwagens bij den vijand. Deze zouden meer actie in het gebruik van 6 veld hebben gebracht. De Bt.C. had gaarne opdrachten ontvangen en was meestentijds onkundig van den gang van het krijgsbedrijf. De infanterie rukte snel voorwaarts; 6 veld kon dit tempo niet volgen en was daardoor voortdurend een slag ten achter.

Uit de aantekeningen van een anderen batterijcommandant.

Batterij 6 veld t.W.

De Bt.C. kreeg in den laten middag op den dag van aankomst te Ede bevel den opmarschweg naar den Molenweg te verkennen, daar de batterij bij duisternis ter hoogte van den Molenweg zou moeten stellingnemen. De verkenning had een vlot verloop. Bij terugkeer te Ede werden tegenbevelen ontvangen en gewerd de opdracht te 5.00 bij den Z.W. toegang tot het Eder Bosch op den kunstweg naar Otterloo aanwezig te zijn.

Eerste dag. De batterij werd in sectiën gesplitst, bij ieder bataljon werd een sectie ingedeeld. De Bt.O., aangewezen vuurleider bij de sectie, marcheerde bij den B.C. aan het hoofd. De sectiecommandant marcheerde bij de sectie 6 veld en kreeg opdracht te volgen aan den staart van het bataljon. Bij „De Driesprong” werd de kunstweg verlaten. Het bataljon werd verspreid opgesteld in den N.O. rand van het Eder Bosch. De B.C. ging terug naar den ep. ± 1 KM. Z.W. van „De Driesprong”, verborgen in een pan in het bosch. De Bt.O. zocht zelf de sectie, die hij, gaande naar den ep. B.C., niet meer op den weg had aangetroffen. Het was inmiddels licht geworden. De sectiecommandant had verzuimd een gids voor den Bt.O. op den kunstweg achter te laten. De sectie 6 veld stond zijwaarts van den kunstweg in het bosch, teneinde den weg voor andere troepen vrij te laten. Na lang zoeken vond de Bt.O. de sectie. Hij geleidde zelf een ordonnans van dit punt naar den ep.B.C. en vischte orders voor 6 veld. De B.C. meende: „Ik heb voor jou geen werk, neem maar een afwachtende houding aan.” De Bt.O. voegde zich bij de sectie en kon daar gebruik maken van de verbinding van C. van zware mitrailleurs. In 's vijands richting werd gevuld; de eigen mitrailleurs gaven geluid, maar van den vijand was niets te zien. De eigen infanterie lag verspreid op 300 tot 400 M. vóór den boschrand. De B.C. verscheen en gaf order ter plaatse in den boschrand in stelling te komen. De Bt.O. — vuurleider — bleef bij de sectie. De B.C. verdween. Na eenigen tijd verbrak een ordonnans de bijna idyllische sfeer van den vroegen morgen en bracht den Bt.O. naar den B.C.. Er was een verzoek ingekomen om artillerievuur te brengen op een mitrailleurnest, waarvan de ligging in coördinaten was opgegeven. De afstand werd nagemeten op de kaart ± 2 KM. Over opzet en vizierkorrel was het doel stellig onzichtbaar. Door een prismakijker was het doel niet waarneembaar. De B.C. vond

dit jammer en meende, dat hij zich toch ook eens moest laten hooren. „Laten wij aannemen,” zeide hij, „dat je ginds duidelijke rookpluimen ziet, waarop je kunt richten; geef een snelvuur af, waarna je de sectie 100 M. naar rechts moet verplaatsen”.

De Bt.O. volvoerde de opdracht.

Zoolang de artillerie niet vuurt, dreigt haar geenerlei gevaar, maar zoodra Barbara haar stem doet hooren, daagt de scheidsrechter op. Een scheidsrechter verscheen en zeide: „Je hadt niet mogen vuren, de afstand is veel te groot, jij mag de infanterie daar niet in laten vliegen, dat weet jij als artillerist heel goed.” De B.C. zeide, dat hij het zoo niet had bedoeld. De Bt.O. stond paf.

Het krijsgebeuren is dezen Bt.O. slecht bekomen. Stijf van het spit en teleurgesteld meldde hij zich na terugkeer. Ziekte belette hem den tweeden en derden dag mede te maken.

Andere sectie Batterij 6 veld t.W.

Eerste dag. Ingedeeld bij een bataljon infanterie.

Op den 1sten gevechtsdag werd de sectie in stelling gebracht in den O.rand van het Eder Bosch. De eigen infanterie op ± 200 M. vóór de stelling. Opdracht: doelen onder vuur nemen, die voor 6 veld van belang zijn. De stelling werd gemaskeerd tegen lucht- en grondwaarneming. Bij den vijand werd een in stelling komende batterij van 6 veld gezien. Afstand ± 2 KM. Het vuur werd geopend. Ook hier verscheen een scheidsrechter, geleid door het geluid. De scheidsrechter deelde mede, dat de infanterie op te korten afstand vóór de batterij lag. De stelling lag $\pm 1\frac{1}{2}$ M. boven het terreinpeil van de infanterie. De tangens schootshoek is volgens schootstafel $66\frac{0}{100}$, de bg. baan lag ± 15 M. ($13,2 + 1,5$) boven de hoofden van de infanterie. Hier is dus ruimschoots voldaan aan den eisch van het schietvoorschrift (pt. 184), dat de laagste baan ten minste 4 M. over de hoofden heengaat. Toch had de Bt.C. verzuimd acht te geven, of de eigen infanterie door rugweren (zandzakken) tegen ontijdige springers van 6 veld was gedekt. Uit de stelling had dus niet mogen worden gevraagd. Een tweede aankomende scheidsrechter schatte den afstand tot de eigen infanterie wat hooger en vereenigde zich met de vuurleiding van den Bt.C.

Een derde aankomende scheidsrechter zeide: „6 veld is niet bestemd voor het vuur op artillerie. Zeker niet op 2 KM. Ten hoogste 1400 M. Je weet toch wel, dat 6 veld speciaal bestemd is op den marschweg sprongwijze in stelling te komen tegen pantserwagens.”

De scheidsrechter was verbaasd, dat de vuurleider met 6 veld over de eigen infanterie had gevraagd. De B.C., die op de hoogte werd gebracht van de mededeelingen van de opvolgend verschenen scheidsrechters, keurde de vuurleiding van den Bt.C. 6 veld goed.

Tweede dag.

In regimentsverband den zandweg van Ede naar Otterloo gevolgd,

daarna toegevoegd aan een bataljon. De batterij werd in stelling gebracht met opdracht het vuur te openen op vechtwagens. Daar er bij den vijand geen vechtwagens waren ingedeeld, bleef 6 veld werkeloos. Met buitengewone inspanning was het gelukt de kanonnen door den zwaren zandweg te trekken; het bereikte resultaat stemde een ieder opgewekt; het doelloos in stelling staan wekte wrevel. Het bevel om verder op te rukken werd met vreugde begroet. De Bt.C. 6 veld ontving de order zich bij den commandant van de rechtvoorcompagnie te melden. 6 veld werd als „Zwarte Piet” voortdurend doorgegeven. Het mocht niet baten. 6 veld heeft geen vuuropdrachten meer ontvangen.

Uit de aantekeningen van den derden batterijcommandant.

Batterij 6 veld F.

Eerste dag. De batterij wordt gesplitst in de sectiën. De sectie onder commando van den Bt.O. werd ingedeeld bij een bataljon. De B.C. wees een stelling aan in den O.rand van het Eder Bosch en gaf de order het voorwaarts gaan van het bataljon te steunen door vuur te brengen op 's vijands zichtbare batterijen en mitrailleurnesten. De infanterie lag kort vóór de stelling, er kon dus alleen sprake zijn van vuren, zoodra de eigen infanterie \pm 400 M. vóór de batterij terrein zou hebben gewonnen; kortste schootsafstand 900 M. Dit werd den B.C. medegedeeld. Eenige malen kon het vuur worden geopend; telkenmale werden de kanonnen onmiddellijk na het vuur teruggetrokken in het bosch.

De sectie onder commando van den Bt.C. 6 veld. Den dag te voren werd de stelling nauwkeurig verkend, daar bij duisternis de stelling zou worden ingenomen. Wie schetst de teleurstelling van den Bt.C., toen hij bij aankomst den volgenden morgen de stelling reeds bezet vond door een hw.-batterij. Een nieuwe stelling werd verkend. De sectie heeft gevuld op een mitrailleurnest. Ook hier daagden achtereenvolgens drie scheidsrechters op. De eerst aankomende zeide: „Het afgegeven vuur is fout”. De tweede meende: „goed”. De derde zeide: „Ik weet het niet”.

Tweede dag is verlopen als de eerste dag.

Uit het volgende overzicht moge blijken, dat er lang gewerkt is:

- 20 Augustus: Reveille 1.00, einde van den dienst te Ede 18.00.
 - 21 Augustus: Reveille 1.00, terug in het tentenkamp 15.00. Middageten 18.00.
 - 22 Augustus: Reveille 1.00, terug in het tentenkamp 15.30. Middageten 17.00.
 - 23 Augustus: Reveille 3.00, einde van den dienst na aankomst te 's-Gravenhage 19.00.
-

Garnizoensoefening te 's-Gravenhage.

Een kaderoefening in het terrein; aanval op Katwijk aan den Rijn uit Z.W. richting. 6 veld moest op een afstand van ± 1500 M. een vuurstoot van 3 minuten afgeven over een breedte van 200 M. De vuurstoot zou op nader bevel worden herhaald. 6 veld werd in stelling gebracht in de lijn der voorcompagnieën en was dus bij de vuuropening voor het inschieten al dadelijk gedemaskeerd. De partijcommandant meende, dat daaraan weinig gevaar was verbonden, uitgaande van de onderstelling van de oefening, dat Katwijk aan den Rijn was bezet door 1 tot 2 compagnieën infanterie. In de eerste plaats is het onwaarschijnlijk, dat men zoo nauwkeurig over 's vijands krachten is ingelicht en in de tweede plaats zal het vuur van zware mitrailleurs voor de ongedekt optredende 6 veld op een afstand van 1500 M. vernietigend kunnen zijn. Hier werd 6 veld gebruikt voor het verleenen van rechtstreekschen steun bij den aanval, niettegenstaande 2 batterijen van 7 veld ter beschikking waren.

Technisch-artilleristisch bezien en natuurlijk ook uit een tactisch-artilleristisch standpunt, is het brengen van een vuurstoot van 3 minuten over een breedte van 200 M. op een afstand van 1500 M. met 6 veld niet juist. Dat is voor een artillerist zoo in het oog vallend, een betoog even duidelijk als $2 \times 2 = 4$.

Vuurleiding. Daar 6 veld direct op het doel richt, kan ook het vuur rechtstreeks door een vuurleider bij de batterij worden waargenomen op punten, die zich voor den richter duidelijk in het terrein afteekenen. De LS_{50} op 1500 M. bedraagt 25 M. Bij het bepalen van bevestigde grenzen van 100 M. is de mogelijke inschietfout 75 M. Vermoedelijk liggen de punten, waarop wordt ingeschoten, niet evenwijdig aan de vuurlijn van de batterij. Het is dus waarschijnlijk, dat op één of meer afstanden, die onderling 50 M. verschillen, (+) en (—) schoten zullen worden waargenomen. De inschietfout zal worden hersteld door de voortgezette waarneming van het uitwerkingsvuur.

Ingevolge de nieuwe schietregels, wordt het uitwerkingsvuur afgegeven op drie afstanden, die onderling 50 M. verschillen. De bedoeling is het doel te neutraliseeren door een vuurstoot. Het schietvoorschrift beveelt aan het gebruik van gas- en van nevelprojectielen, welke 6 veld niet bezit! Een herhaling van den vuurstoot is stellig uitgesloten, want, indien de vijand al geslapen mag hebben bij het inschieten en dus verrast werd door den vuurstoot, zal hij thans wel zijn ontwaakt en de zichtbare — immers direct richtende — 6 veld door een vuur uit zware mitrailleurs verjagen. Moet 6 veld in stelling blijven staan, terwijl de eigen infanterie voorwaarts gaat, of moet 6 veld in het voorste gelid mederollen? Blijft 6 veld staan, dan kan de batterij tijdelijk niet vuren en gaat de verbinding met de infanterie verloren. Indien 6 veld over dit open terrein bij dag voorwaarts rolt, pleegt de batterij zelfmoord. De grondfout is, dat 6 veld als infanterie-

geschut niet deugt, welke fout hier nog eens extra wordt aangedikt door een verkeerd tactisch gebruik, n.l. het verleenen van rechtstreekschen steun. 6 veld is geen versterking van de bij de Lichte Brigade ingedeelde artillerie. 6 veld versterkt het infanterievuur.

Uitwerking van het vuur.

De breedteverking van de bg. bedraagt 20 tot 30 M. De diepteverking is *minder*. Het projectiel weegt ± 3 KG. Het vuur met de batterij wordt afgegeven over een breedte van 100 M. Van de schoten, op één afstand afgegeven, valt 80 % over een diepte van $3 LS_{50} = 75$ M. Het oppervlak, dat door een uitwerkingsvuur op drie afstanden, opklimmende met 50 M., wordt bestreken, bedraagt $100 \times (100 + 2 \times 37,5) M^2. = 13\frac{3}{4}$ HA. Het doel is echter breed 200 M. en zal wellicht blijvend op drie afstanden moeten worden bevuurd. Het oppervlak kan dus een veelvoud bedragen van $2 \times 13\frac{3}{4}$ HA. = $3\frac{1}{2}$ HA. Willekeurig aannemende een oppervlak van b.v. 4 HA. en rekenende op 250 schoten per HA. ¹⁾, teneinde neutralisatie van het doel te bereiken, komt men op 1000 schoten. Er staat geen nul te veel in!

De vuursnelheid bedraagt ten hoogste 4 schoten per stuk en per minuut, voor de batterij 16 schoten per minuut.

De tijdduur van een neutraliseerend vuur van voldoende dichtheid zou dan bedragen $\frac{1000}{16} = 63$ minuten!

Bij de in voorste lijn opgestelde vuurmonden moeten dus per stuk 250 ²⁾ bg. worden gereedgelegd. Juist de munitieaanvulling — bij den aanval — van infanteriegeschut is een der zwakste punten. Het zicht is niet alleen vrij voor 6 veld, maar even goed voor 's vijands zware mitrailleurs. Het is toch duidelijk, dat de vijandelijke mitrailleurs een vuurstoot van 6 veld van langeren duur onmiddellijk zullen beantwoorden.

De brisante lading weegt 0,1 KG. Met een trotyllading van een ons wil men terreinstrooken onder vuur nemen! 6 veld is niet geschikt voor het vuren over groote breedte. Het recept moet zijn: op een smal doel snel met enkele schoten uitwerking verkrijgen, daarna snel van stelling veranderen.

Conclusie:

Moet de commandant, die over 6 veld beschikt, gezien het bovenstaande, besluiten die lastige 6 veld zoo ver mogelijk achteruit te houden en werkeloos laten? Ook in dit geval had 6 veld nuttig werk kunnen doen, in de eerste plaats door de opstelling van een sectie (stuk) aan den Wassenaarsche Weg, ter bescherming tegen pantser-

¹⁾ In punt 266 van Sch. Art. '22 worden geen cijfers genoemd voor 6 veld, omdat 6 veld voor dergelijke vuren niet geschikt is.

²⁾ Onmiddellijk beschikbaar 50 schoten in den munitievoorwagen. Per vuurmond in den, bij de batterij ingedeelden, munitiewagen bovendien 100 schoten.

wagens, ter afsluiting van den doorgang onder den nieuw aangelegden zanddijk, welke den kunstweg kruist. Verder ter bestrijding van vechtwagens, die door het duinterrein of door het weiland Zuid van Katwijk aan den Rijn naderen. Eventueel tegen loonende doelen, welke met enkele schoten kunnen worden bevuurd. 6 veld geeft een vuur van enkele minuten en wordt dan onmiddellijk teruggetrokken achter een gezichtsdekking of zijwaarts verplaatst, waarna het vuur opnieuw kan worden geopend. Is de opstelling ongedekt, dan vuren de kanonnen onafhankelijk van elkander uit een zeer verspreide opstelling, ieder onder een eigen vuurleider. Iedere vuurleider bevuurt de zich teekenende doelen binnen een kwart van de doelbreedte. Wanneer men 6 veld inzet in een periode, waarin 6 veld weinig of geen nut kan stichten, zal men later met een variant op het woord van Keizer AUGUSTUS kunnen zeggen: „Varus, Varus, geef mij de verspilde 6 veld weer”.

(Slot volgt.)

Het kustgeschut van 15, 12 en 7 cM., voormalig scheepsgeschut ¹⁾.

DOOR

J. G. TINBERGEN,

Luitenant-Kolonel der artillerie.

Ter aanvulling van de artilleriebewapening aan de kust werden in de mobilisatiejaren eenige marinekanonnen aldaar opgesteld. Na die jaren nam geleidelijk het aantal beschikbaar komende vuurmonden toe, zoodat thans verscheidene batterijen van 15, 12 en 7,5 cM.-geschut, grootendeels in afdeeliningsverband, in de kustbewapening zijn opgenomen.

De kanonnen van 15 en die van 12 cM. zijn bestemd voor vaste opstelling op een betonnen bedding; die van 7,5 cM. krijgen een bedding, bestaande uit een kruisvormige ijzer- en staalconstructie, welke kan worden uiteengenomen, zoodat zij (althans die met lichte affuitage, zie de getallenopgave) vrij gemakkelijk verplaatsbaar zullen zijn.

Het geschut van 15 en dat van 12 cM. wordt voor het meerendeel een eind landwaarts in geplaatst; voor de wijze van indirect richten er van zij verwezen naar het artikel van den kapitein der artillerie G. FABIUS in het October-nummer 1929 van dit tijdschrift. De kanonnen van 7,5 cM. komen in beginsel onmiddellijk aan de kust met het oog op directe richting, echter met voorzieningen voor indirect richten.

Een zeer beknopte beschrijving van het materieel vinde hier een plaats ²⁾.

In het algemeen kunnen bij dit geschut voor elk der 3 kalibers 2 typen worden onderscheiden: de kanonnen op *schuifaffuit* (de oudere, n.l. 15 l. 35, 15 l. 40 no. 1, 12 l. 40 no. 1 en 7 l. 40 no. 1) en die op *wiegaffuit* (de nieuwere, n.l. 15 l. 40 no. 2 en no. 3, 12 l. 40 no. 2 en 7 l. 40 no. 2). Alle affuiten zijn middenpivotaffuiten. Alle kanonnen hebben eenheidslading (patronen).

De kanonnen.

De kanonnen zijn alle van staal; zij hebben de mantelconstructie, behalve de 15 l. 40 no. 2 en no. 3 en de 12 l. 40 no. 2, welke mantelring-

¹⁾ De mede van de Koninklijke Marine afkomstige, niet snelvurende kanonnen van 21 en van 17 cM. blijven hier buiten beschouwing; zij zijn, evenals de overige kustvuurmonden der landmacht in open batterij, naar de reserve overgegaan.

²⁾ Voor bijzonderheden zie men de „*Beschrijving, behoorende bij de platen van het artillerie-materieel der Koninklijke Nederlandsche Marine*”, waarbij te letten op de volgende verschillen in benaming:

landmacht.	marine.	landmacht.	marine.
kanon v. 15 l. 35	kanon v. 15 cM. no. 1.	kanon v. 12 l. 40 no. 1.	kanon v. 12 cM. no. 1.
„ „ 15 l. 40 no. 1.	„ „ „ no. 2	„ „ „ no. 2.	„ „ „ no. 2.
„ „ „ no. 2.	„ „ „ no. 3	„ „ 7 l. 40 no. 1.	„ „ 7,5 cM. no. 1.
„ „ „ no. 3.	„ „ „ no. 4.	„ „ „ no. 2.	„ „ „ no. 2.

constructie hebben. Zij zijn 40 kalibers lang, uitgezonderd de oudste van 15, die l. 35 zijn, en enkele van 7, behoorende tot de materieel-reserve, die l. 30 zijn.

Die voor schuifaffuit hebben tappen, waarmee zij in de tappannen van de affuit liggen; die voor wiegaffuit passen met richels onbewegelijk in een cylindervormigen mantel, welke met de remcylinders van de affuit (wieg) is verbonden.

Alle hebben horizontale wigsluiting van rechts; de wig heeft een sluitschroef als bij de oudere kanonnen van de landmacht (openen en sluiten met een halven slag), behalve bij 15 l. 40 no. 3, waar een sluittevens transportschroef is als bij 7 veld (openen en sluiten met driekwart slag). Alle sluitstukken hebben een uitwerper van overeenkomstige inrichting als bij de landmachtkanonnen. Het sluitstuk van 15 l. 40 no. 3 (gewicht 178 KG.) loopt op rollen.

De ontstekingsinrichting is bij alle met slagpin, met daarin geplaatste slagveer. Deze veer wordt bij het openen van het kanon gespannen, hetzij door den druk van het rechter draadeinde der sluitschroef tegen een tuimelaar, die de slagpin in achterwaartsche richting duwt (fig. 1), hetzij door den druk van het linkereinde der transportschroef tegen een vleugel van de slagpin (fig. 2). In den achtersten stand van de slagpin grijpt een tand van de afvuurinrichting in een rust van tuimelaar of slagpin; bij het afvuren (met aftrektouw) wordt deze tand uit de rust getrokken. De kanonnen van 15 l. 40 no. 3 en die van 7 l. 40 no. 2 hebben een inrichting om na een weigering de slagveer bij gesloten kanon opnieuw te kunnen spannen.

Alle sluitstukken hebben rechts een veiligheidsinrichting tegen ontijdig openen van het kanon, in beginsel overeenkomende met de veiligheidsinrichting tegen nabranders bij 6 veld, dus met een tand, welke de sluitschroef bij gesloten kanon belet terug te draaien en die door het afgaan van het schot buiten werking wordt gesteld; sommige hebben een tweede veiligheidsinrichting links. Eveneens hebben alle sluitstukken een veiligheidspal met de standen „vuren” en „rust”, welke pal in den stand „rust” zoowel het openen als het afvuren van het kanon belet. Bij 7 l. 40 no. 1 kan deze pal zoo worden gesteld, dat hij het afvuren bewerkt op het einde der beweging van de sluitschroef bij het sluiten van het kanon.

Voor zooveel de kanonnen op schuifaffuit liggen, hebben zij links een richtboog, aan de voorzijde voorzien van tanden, waarin een rondsel grijpt van den aan de affuit zich bevindenden toestel voor de hoogte-richting; de bogen hebben of krijgen verdeelingen volgens het stelsel duizendste deelen van den straal, met noniusaflezing. Voorts zijn al deze kanonnen ingericht voor het plaatsen van opzet en vizierkorrel. Bij 7 l. 40 no. 1 vervallen deze richtmiddelen, om te worden vervangen door een kijkeropzet aan het schild (zie hierna). De overige kanonnen op schuifaffuit hebben twee stellen opzet en vizierkorrel, het linker stel met korte, het rechter met lange richtas. De opzetten hebben een rechte

stang en een poortvormig bovenstuk met één horizontalen en twee vertikale richtdraden ³⁾; het bovenstuk is langs een verdeelden dwarsarm beweegbaar voor het geven van zijdelingsche correcties. In verband met het voor indirecte richting opstellen van de kanonnen van 15 en 12 cM., worden hierbij de opzetten en vizierkorrels buiten gebruik gesteld; de hoogterichting wordt dan aan den richtboog afgelezen.

Bij al het geschut is per batterij een kwadrant aanwezig.

De affuiten.

In het algemeen is de samenstelling als volgt. Het cilindervormige *voetstuk* (pivot) is met een uitgebogen rand door schroefbouten en moeren op de bedding vastgezet. Om het midden er van draait het *raam* (onderaffuit), dat het *schild* draagt benevens den *toestel voor de zijdelingsche richting*, die het raam over het voetstuk doet draaien. Bij de *schuifaffuiten* heeft het raam twee naar achteren hellende liggers voor de hierover achter en vooruit zich bewegende *affuit* (bovenaffuit), welke tappannen voor het kanon heeft en waaraan de *toestel voor de hoogterichting is bevestigd*, die het kanon ten opzichte van de affuit beweegt. Bij de *wiegaffuiten* heeft het raam twee zijwangen, waarin de affuit met tappen rust, terwijl het ook den toestel voor de hoogterichting draagt; de affuit vormt hier een *wieg*, waarin het kanon terug en weer vooruit loopt. Bij alle affuiten is van de reminrichting de zuiger aan het raam verbonden en neemt dus de remeylinder deel aan den terugloop.

De schuifaffuiten met voetstuk.

Het voetstuk heeft boven langs de buitenzijde een rondgaanden band, om welken aan de voor- en aan de achterzijde een klauw van het raam grijpt; deze klauwen beletten het raam bij het schot op te springen. Boven in den rand van het voetstuk ligt een rondgaande ring met kogels, voor het gemakkelijk draaien van het raam. Aan de buitenzijde is voorts een rondgaande getande rand aangebracht, waarop de worm van den toestel voor de zijdelingsche richting werkt. De bestaande verdeelde cirkelrand, bovenop het voetstuk, wordt vervangen door een ring met verdeelingen volgens het stelsel 6400.

Het raam heeft een cirkelvormige zoolplaat, welke met een spil in het midden van het voetstuk rust. Aan deze plaat zijn de reeds genoemde klauwen bevestigd, benevens aan de achterzijde een wijzer (bij 7 l. 40 met index voor het geven van breedtecorrecties) voor het aflezen op den verdeelden ring van het voetstuk. De hellende liggers voor de affuit zijn aan de voorzijde verbonden door een stootplaat met buffers, welke den

³⁾ Bij alle opzetten behoorden nog poortvormige bovenstukken met een groot aantal, voor verschillende afstanden verschillend gekleurde, horizontale richtdraden, benevens twee overeenkomstig het gemiddelde der normale zijdelingsche correctie schuin opstaande draden; deze bovenstukken dienden aan boord bij snelvuur.

schok van de in batterij loopende affuit breken. Vóór de liggers bevinden zich aan de zoolplaat ooren ter bevestiging van de remzuigerstangen.

De toestel voor de zijdelingsche richting bestaat uit een as met aan de achterzijde een handwiel en aan de voorzijde een worm, die op den getanden rand van het voetstuk werkt. Het handwiel wordt bij alle ramen naar rechts gebracht, ten behoeve van het afzonderlijk doen geven van de hoogte- en van de zijdelingsche richting door twee bedieningsmanschappen, die elkaar niet mogen kunnen hinderen (aan boord gaf één man zowel hoogte- als zijdelingsche richting).

Het vertikale schild is aan de voorzijde gebogen, aan de zijkanen recht en naar achteren buitenwaarts uitwijkend; het bovenschild loopt naar achteren op; een afneembare plaat dekt de langwerpige opening voor het kanon in het voorschild. Bij 7 l. 40 no. 1 krijgt het bovenschild aan de rechterachterzijde een voetstuk voor een kijkeropzet (halve batterijkijker) met hoekmeter als bij 7 veld; hierbij zit het denkbeeld voor, dezen vuurmond desgewenscht gezamenlijk met 7 veld te kunnen gebruiken.

Bij 15 en bij 12 cM. loopt dwars door het raam een inhaaltoestel: een windwerk met rondsel, welk laatste kan worden ingeschakeld op een getanden balk van de affuit, om deze laatste naar achteren te winden.

Eindelijk draagt het raam een zitplaats, bij 7 cM. een hulzenvanger en bij 15 en 12 cM. een beschermplaat voor den man op de zitplaats.

De affuit. De zijwangen vormen één geheel met de remcylinders; deze laatste zijn inwendig voorzien van rechte, geleidelijk te niet loopende groeven tot doorlating van de vullingsvloeistof; de zuigers hebben geen doorstromingsopeningen. De terugloop is kort en dus de remdruk hoog. Tijdens den terug- en den vooruitloop beweegt bij 15 en bij 12 cM. de affuit zich met rollen over de liggers van het raam. De toestel voor de hoogterichting, aan de linkerzijde geplaatst, bestaat uit een stelsel assen met kroonraderen, wormwiel en rondsels, waardoor de beweging van het handwiel wordt overgebracht op het rondsel, dat in de tanden van den aan het kanon bevestigden richtboog grijpt.

De wiegaffuiten met voetstuk.

Het voetstuk heeft een soortgelijke inrichting als dat der schuifaffuiten, en heeft bovendien een hefinrichting, bestaande uit een vertikalen stempel, die door een windwerk kan worden bewogen en het raam met wieg en kanon kan oplichten voor een onderzoek naar den toestand der kogels. Ook hier krijgen de voetstukken een ring, verdeeld naar het stelsel 6400.

Het raam heeft weer een zoolplaat met spil, tegen welker ondervlak de hefstempel van het voetstuk werkt. Het heeft opstaande zijwangen met tappannen voor de tappen van de wieg. De schilden zijn van overeenkomstigen bouw als bij de schuifaffuiten, maar bij 12 cM. zwaarder,

bij 15 en 7,5 cM. veel zwaarder geconstrueerd. Hier draagt het raam den toestel voor de hoogterichting, werkende op den richtboog van de wieg. Het raam heeft geen zitplaats, hulzenvanger en beschermplaat; een zoodanige plaat bevindt zich aan de wieg.

De wieg (fig. 3) heeft twee zijwangen, aan de onderzijde verbonden door een zoolplaat; aan de voorzijde hebben zij een inrichting tot bevestiging van de remzuigerstangen. Aan de voorbovenzijde zijn de zijwangen holecylindrisch voor het opnemen van de in dit gedeelte zich bewegende remcylinders. Voor aan de wieg is een plaat bevestigd tot dekking van de poortvormige opening in het schild.

De remcylinders vormen één geheel met een om het kanon geschoven mantel; deze mantel grijpt om de richels op het kanon, steunt aan de achterzijde tegen een stuitring hiervan en wordt aan de voorzijde opgesloten door een op het kanon geschroefden opsluitring; kanon en mantel zijn dus onwrikbaar verbonden. De remcylinders hebben weer rechte, te niet loopende groeven, de zuigers geen doorstromingsopeningen. De terugloop is ook hier kort. Achter de remcylinders bevinden zich dubbele, in elkaar schuivende kokers met zware schroeflijnige vooruitbrengveeren; de buitenste veerkoker is aan de wieg verbonden. Aan de linkerzijde van de wieg is, ter hoogte van het sluitstuk van het kanon, een beschermplaat aangebracht.

Aan de linkerzijwang van de wieg is de richtboog bevestigd, in welks tanden een rondsel van den toestel voor de hoogterichting werkt. Daarvóór draagt de wieg den gebogen opzet met kijker, terwijl bij 15 en bij 12 cM. ook rechter richtmiddelen (kijkeropzet, of opzet met draden en vizierkorrel) aanwezig zijn. Ook hier worden bij 15 en bij 12 cM. de opzetten buiten gebruik gesteld, in verband met het indirect geven van de richting. Bij 7 l. 40 no. 2 krijgt de kijkeropzet, die zich hier links bevindt, een luchtbel ten behoeve van de indirecte hoogterichting.

De ijzeren bedding van 7 l. 40, waarvan de beproeving thans is beëindigd, bestaat uit een middenstuk, waarop het voetstuk van de affuitage wordt bevestigd, en uit 4 rechthoekig op elkaar staande armen, welke met bouten aan ooren van het middenstuk worden verbonden. Het uiteinde van elk der armen wordt met 3 stalen piketten op den grond vastgezet.

De munitie.

Alle vuurmonden verschieten *brisantgranaten*. Voorts zijn er nog bij alle kanonnen van 15 cM. brisantpantsergranaten, bij alle kanonnen, behalve bij 15 l. 40 no. 3, granaatkartetsen en bij de kanonnen van 15 en die van 12 cM. buskruitgranaten, bestemd voor schietoefeningen.

De hulzen bevatten pijpenkruit, behalve die van de gkt.-patronen, welke kubuskruit hebben.

De brisantgranaten vormen de eigenlijke uitrusting. Die van 7 l. 40 zijn gelijk aan die van 7 veld, maar met breeden band en met dezelfde schokbuis (sb, no. 13). Voor 15 l. 40 no. 3 zijn nog van de marine

afkomstige bg. aanwezig, met een kleinere springlading dan die van de nieuw aangemaakte bg. van 15 en met een schokbuis van ouder model, met een aanvuurlading. Voorts zijn voor de kanonnen van 15 en voor die van 12 cM. nieuwe bg. ingevoerd; de modellen komen onderling ongeveer overeen.

Deze bg. (fig. 4) bestaat uit een geperste stalen bus met ingeschroefden, door een looden ring afgedichten bodem. De kop is vrij slank en gaat over in de centreering; het bodemgedeelte is cilindervormig. De vulling bestaat uit geperst trotyl, met daarin geplaatsten cylinder geperst trotyl als aanvuurlading, aansluitende tegen de schokbuis; het gewicht van de springlading bedraagt ongeveer 10 % van het projectielgewicht. De schokbuis is een snelwerkende (*sb. no. 32*).

De inrichting van deze snelwerkende schokbuis (fig. 5) komt in het algemeen overeen met die van de reeds ingevoerde (vergelijk de beschrijving van de *sb. no. 29* voor 10 veld in het Mei-nummer 1929 van dit tijdschrift); de verschillen zijn de volgende.

De inrichting voor uitschakelbare vertraging ontbreekt. In den bodem van het uitgeholde buislichaam is een loodazydeslagpijpje geplaatst; daaronder bevindt zich een veiligheidsvleugel met tetrylaanvuring, opgesloten door een opsluitschroef eveneens met tetrylaanvuring; een onderste sluitschroef met groote tetrylvulling als inleidingslading voltooit de inrichting van de kamer der buis.

De zoeven genoemde veiligheidsvleugel kan draaien om een excentrisch gelegen spil; vóór het afgaan van het schot bedekt het metaal van den vleugel het loodazydeslagpijpje, terwijl een veertje den vleugel in dien stand houdt. Bij het afgaan van het schot zwaait de vleugel uit, tot zijn tetrylvulling tegenover het loodazyde is gekomen; op dit oogenblik springt een veerend in het buislichaam gelegen grendeltje uit en houdt den veiligheidsvleugel in dezen stand (als in de figuur); de door de slagstift der buis op te wekken vuurstraal kan nu ongehinderd zijn weg naar de inleidingslading vinden.

De *brisantpantsergranaten* hebben een puntigen, massieven kop en in verband hiermee een betrekkelijk kleine springlading; ze hebben een bodembuis.

De *granaatkartetsen* hebben een overeenkomstige inrichting als die der landmacht; die van 15 en die van 12 cM. hebben vulkogels van 13, die van 7 cM. vulkogels van 11 gram; zij hebben alle een tijdschokbuis.

Fig. 6 en 7 zijn afbeeldingen van de vuurmonden in hun oorspronkelijke opstelling; ook 15 l. 40 nog *aan* de kust.

Gegevens omtrent geschut en munitie.

Landmachtbenaming.	15 l. 35	15 l. 40	15 l. 40	15 l. 40	12 l. 40	12 l. 40	7 l. 40	7 l. 40
		n ^o . 1	n ^o . 2	n ^o . 3	n ^o . 1	n ^o . 2	n ^o . 1	n ^o . 2
<i>Kanonnen.</i>								
lengte in kalibers	35	40	40	40	40	40	40	40
„ getrokken gedeelte in kal.	27	32	35	35	32	32	31	31
aantal trekken	44	44	44	44	36	36	28	28
helling „ begin- kal. . .	45	45	45	45	45	45	45	45
„ „ eind- kal. . .	25	25	25	25	25	25	20	25
geschutconstructie	mantel		mantelring		mantel m.ring		mantel	
gewicht kanon met sluitst. KG.	3.900	4.420	4.850	4.880	2.200	2.400	800	800
<i>Affuiten.</i>								
affuitconstructie	schuif		wieg		schuif		wieg	
grootste vluchthoek	30°		30°		30°		20°	
„ domphoek	7°30'		8°		7°30'		8°	
affuiterugloop m.M. . .	500		—		360		—	
kanon „ „	—		300		—		220	
hoogte schild vóór „ . .	1.550		1.680		1.615		1.560	
„ „ achter „ . .	2.100		2.110		2.050		1.945	
wijdte „ „ „ . .	2.750		2.200		2.200		1.870	
dikte „ vóór „ . .	12		100		40		100	
„ „ zijde „ . .	12		50		40		50	
„ „ boven „ . .	12		25		20		25	
gewicht voetstuk met raam zonder schild KG. . .	3.325		3.450		2.218		2.200	
„ affuit „ . .	1.040		—		654		—	
„ wieg „ . .	—		1.650		—		990	
„ schild „ . .	1.117		4.900		3.227		4.150	
„ totaal „ . .	5.482		10.000		6.099		7.340	
„ stuk totaal „ . .	9 382		9.902		14.850		14.880	
„ ijzeren bedding „ . .	—		—		8.299		9.740	
lengte „ „ (diagonaal gemeten) m.M.	—		—		—		2.382 ^{a)}	
	—		—		—		5.100	
	—		—		—		3.000	
	—		—		—		6.000	
Gewicht in KG.								
	Proj. complet	spring-lading	geschut-lading	soort buis	aantal vulk.	Vo in M.	dracht in KM.	
<i>Munitie.</i>								
bg. van 15 l. 40 en l. 35 . . .	45,2	4,00	b)	sb. n ^o . 32		680 c)	b)	
„ „ „ no. 3	41	2,05	8,42	„ „ 26		745	13	
„ „ 12 l. 40	23,65	2,77	b)	„ „ 32		680	12,5	
„ „ 7 l. 40	5,85	0,29	1,24	„ „ 13		680	7,5	
bpg. „ 15 l. 40 no. 1 en 2 en l. 35	45,5	1,36	7,22	„ „ 24		680 c)	13 d)	
„ „ „ no. 3	41	1,77	8,42	„ „ 24		745	13	
gkt. „ 15 l. 40 no. 1 en 2 en l. 35	45,5		3,02	tsb. n ^o . 8	1.420	465 c)	9	
„ „ 12 l. 40	23,75		1,84	„ „ 8	600	500	7	
„ „ 7 l. 40	5,85		0,54	„ „ 5	255	500	5,5	

a) Er zijn er ook met een veel zwaarder geconstrueerd schild, waardoor het totale gewicht van de affuit 2.868, van het stuk 3.668 KG. is.

b) schootstafel in bewerking.

c) 650 voor 15 l. 35.

d) 12 „ „

e) 450 „ „

Fig. 1.
12 l. 40.

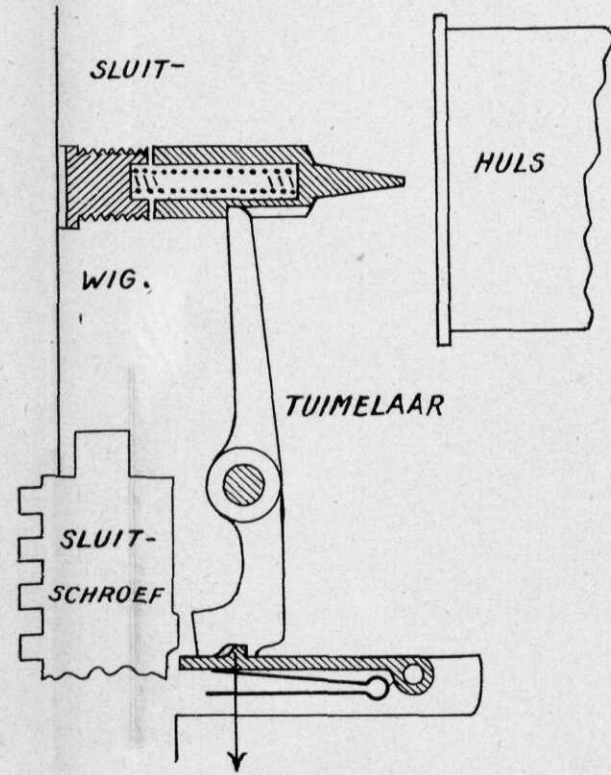

Fig. 2.
15 l. 40 n° 3.

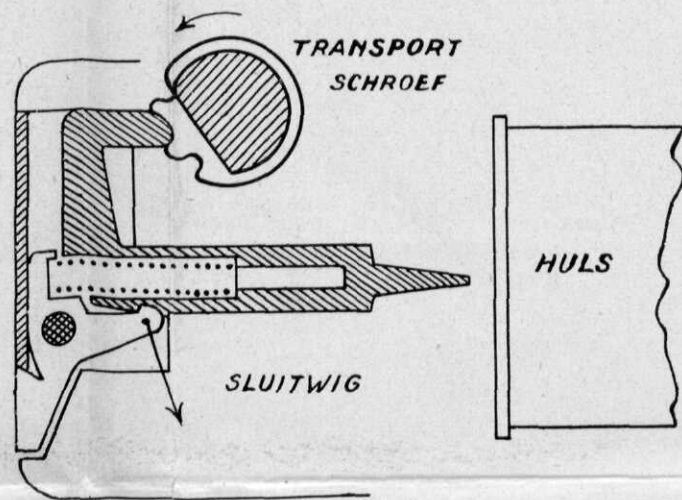

Fig. 3.
12 l. 40.

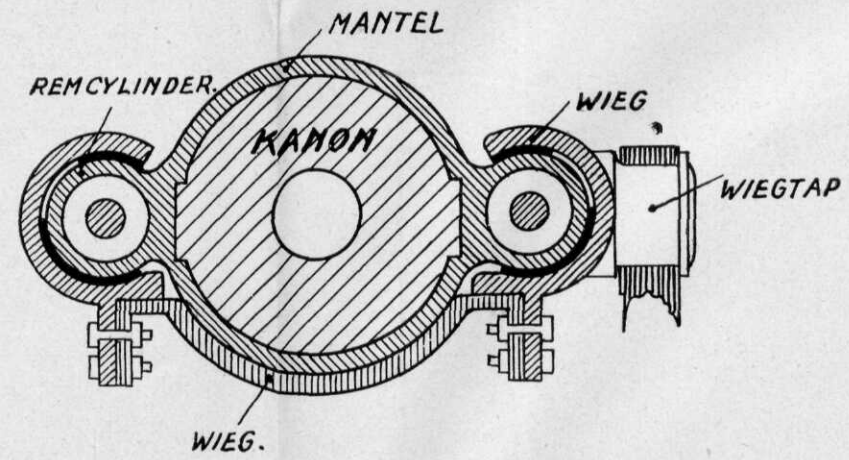

Fig. 5.
sb. n° 32.

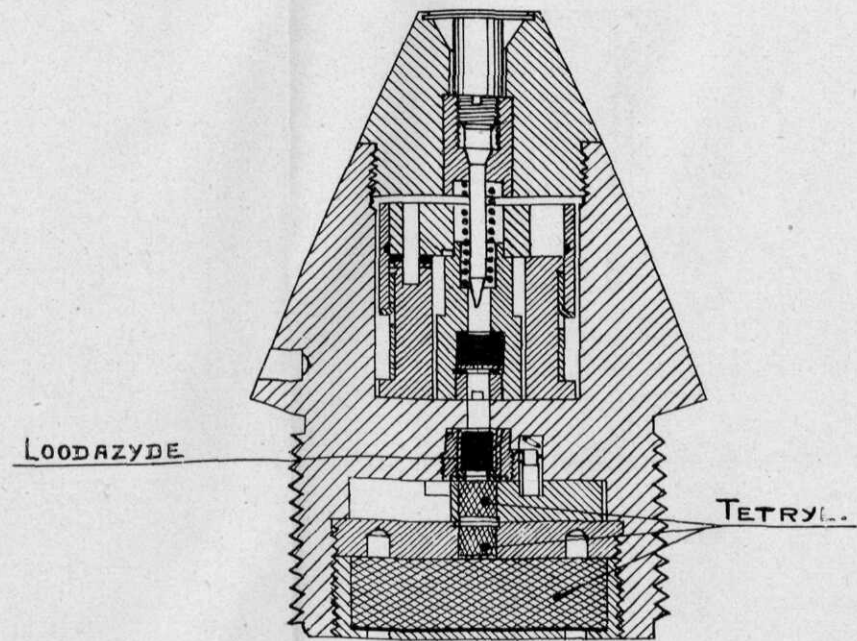

Fig. 4.
bg. van 12 l. 40.

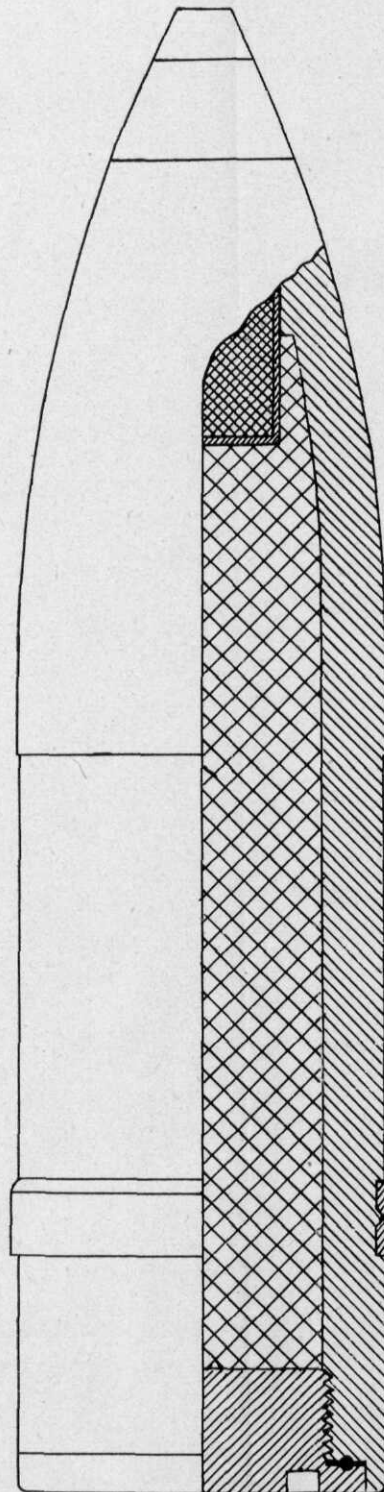

Fig. 6.
15 l. 40 n° 1.

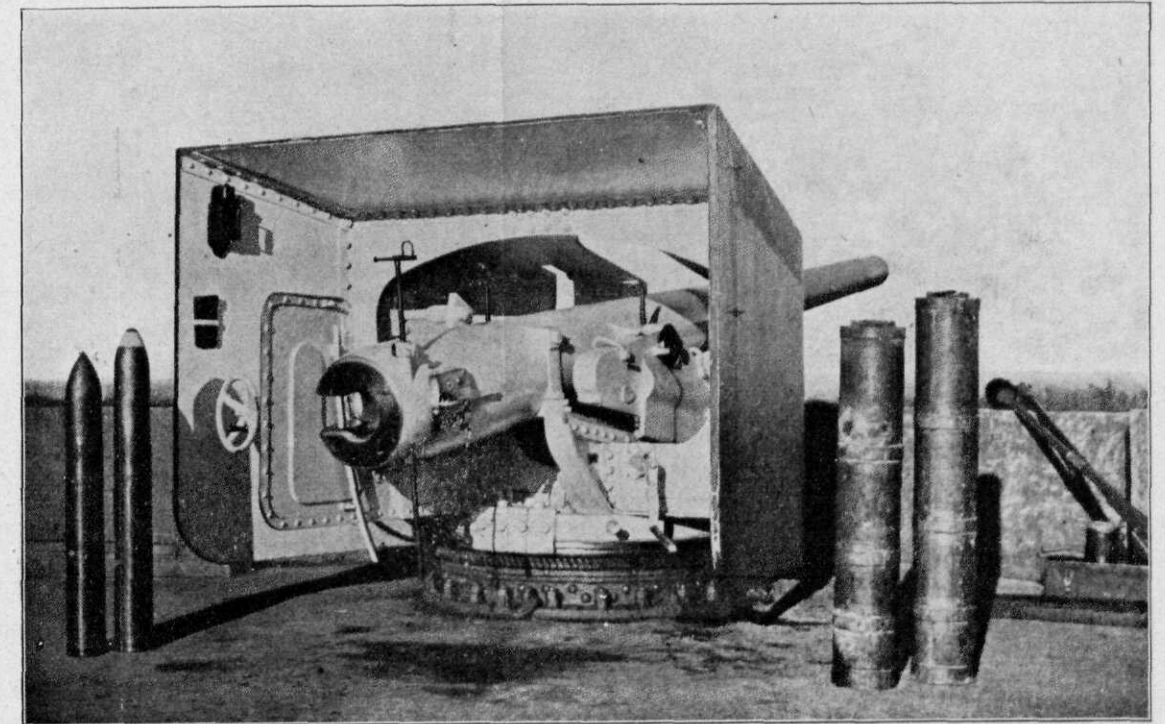
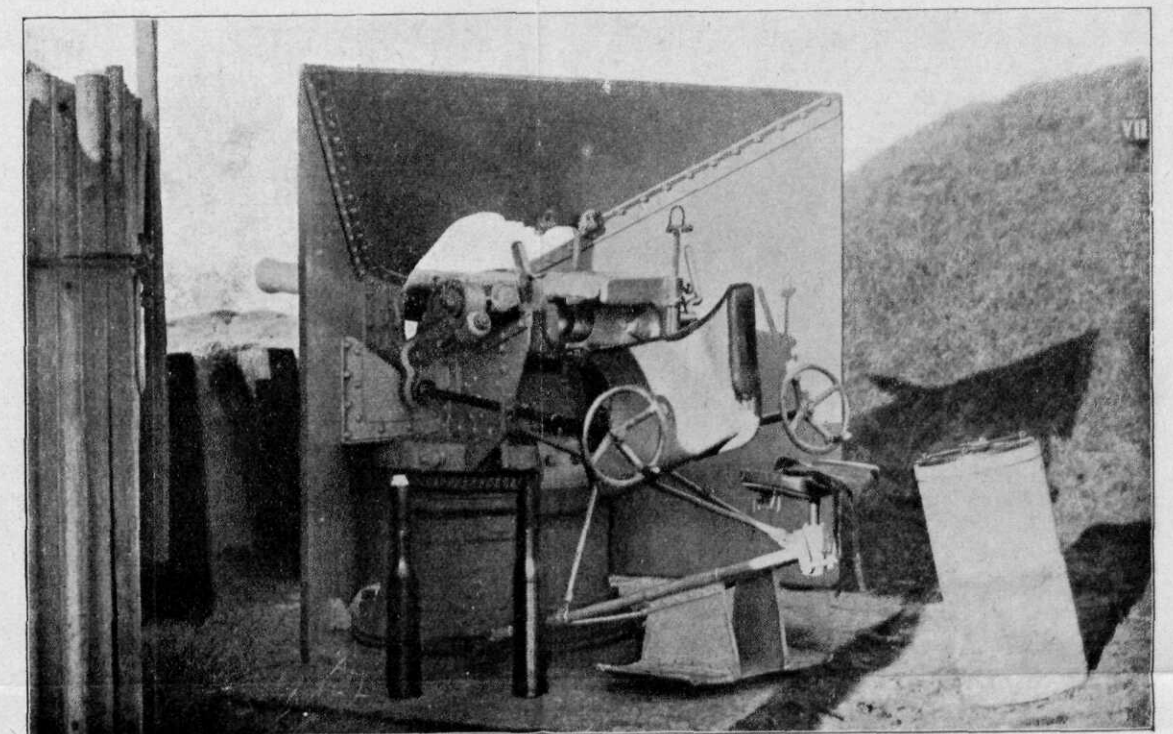

Fig. 7.
7 l. 40 n° 1.

Gegevens vreemde legers. (April 1930.)

BELGIË XXXVIII.

Toestand bewapening, materieel en versterkingen.

Het rapport van de Belgische Senaatcommissie, belast met het onderzoek van de begrooting van Nationale Verdediging, handelt grootendeels over hetgeen gedaan is ter verbetering van de uitrusting van het leger sinds het verslag van de „Commission mixte” (1928).

Uit deze mededeelingen bleek, dat, wilde men op het peil blijven van de eischen des tijds, een buitengewone begrooting van 100 miljoen francs per jaar noodig was, terwijl inderdaad slechts 117 miljoen francs over de laatste drie jaren gezamenlijk werden voorgesteld.

Dit onvoldoende bedrag leidde tot een toestand in 1929, die in bovengenoemd rapport als volgt in het kort wordt geschetst (vgl. ook Gegevens vreemde legers van Juni 1928):

De Infanterie beschikte over een verouderd materieel en had een tekort aan geweermitrailleurs en mitrailleurs.

Vechtwagens bestonden er practisch niet.

De Artillerie was uitgerust met materieel van voldoende hoedanigheid, maar in onvoldoende hoeveelheid; met name de legerkorpsartillerie moest nagenoeg verdubbeld worden.

De Luchtvaart had belangrijke gebreken.

De verdediging tegen luchtvaartuigen bestond niet.

De gasmaskers waren voor de actieve divisies niet in voldoende hoeveelheid aanwezig, terwijl de reserve divisies slechts gedeeltelijk van oude gasmaskers waren voorzien.

Voor bescherming van de burgerbevolking tegen aanvallen uit de lucht bestond niets.

Bij de Treinen, de Verbindingsmiddelen, den Geneeskundigen Dienst en bij de Genie was een belangrijk incompleet.

De kosten, benodigd om in deze behoeften te voorzien, werden geschat op 800 miljoen francs, waarvan 600 in de naaste toekomst.

Deze toestand legde een zware taak op de schouders der Regeering. Sinds 1929 werden meer krachtige maatregelen genomen tot herstel van den toestand. In het rapport van de commissie wordt de nadruk gelegd op de omstandigheid, dat het bedrag van 800 miljoen francs, in 1927 als het benodigde geschat, thans als een minimum moet gelden, gezien de prijsstijging van allerhande zaken.

Door genoemde commissie is aan de Regeering de vraag gesteld, welke de plannen van de Regeering zijn ten opzichte van de bewapening, het materieel, de vechtwagens, de verdediging op den grond tegen luchtvaartuigen, de luchtvaart en de versterkingen. Uit het antwoord van de Regeering, alsmede uit de door den Minister van Landsverde-

diging uitgesproken verklaringen in den Senaat op 11 Februari j.l., blijkt het volgende:

Bewapening en materieel.

Naar aanleiding van het verslag van de „Commission mixte” van 1928 stelt de Regeering zich voor een som van 600 millioen francs te besteden voor het in goeden staat brengen van het leger. Deze uitgaven, die slechts betrekking hebben op de meest dringende behoeften, zullen verdeeld worden over vier begrootingsjaren, waarvan het eerste het jaar 1929 is. Het bedrag van 600 millioen, geschat in 1928, moet echter met een belangrijke coëfficiënt worden vermenigvuldigd, rekening houdende met de hoogere arbeidsloonen en de duurder materialen.

Infanterie.

De proeven voor het aannemen van een *nieuwen geweermitrailleur* hebben nog steeds plaats. Zij zullen vermoedelijk binnen enkele maanden resultaat opleveren. De Minister van Landsverdediging zeide daaromtrent in den Senaat, dat de fabrikanten, wier wapens niet definitief werden afgewezen, beloofd hadden in *Juli a.s.* volmaakte wapens aan te bieden, waarna bestellingen zoo spoedig mogelijk zullen worden gedaan, na nieuwe proefnemingen van korten duur.

De proeven voor het aannemen van een *nieuw projectiel* voor den *zwaren mitrailleur* zijn beëindigd; vermoedelijk zal, te beginnen met dit jaar, de onvoldoende mobilisatievoorraad aan munitie kunnen worden aangevuld.

Uit de verklaring van den Minister van Landsverdediging, dat de regimenten en mitrailleurbataljons van de actieve afdelingen nu in het bezit zijn van nieuwe machinegeweren, met middelen van vervoer, enz., blijkt, dat de mitrailleur „*Colt*” thans uit de bewapening is genomen en dat de zware mitrailleur „*Maxim*” (ten getale van 3000 als uitgeleverd Duitsch materieel) na plaats gehad hebbende herstellingen in de bewapening is gebracht (zie ook Gegevens vreemde legers van Juni 1928).

Een nieuw *infanteriekanon* van 7,06 zal in 1930 het voorwerp zijn van proeven in het groot, n.l. met 12 stuks.

De aanmaak van *voertuigen* voor de gevechtstreinen heeft voortgang.

Cavalerie.

Op de begroting voor 1930 is uitgetrokken een bedrag voor de bestelling van een aantal lichte *pantserwagens* ter vervanging van de bestaande. (Er waren 18 oude, terwijl de oorlogsorganisatie 21 eischt.) Ook op de begroting van 1929 kwam reeds een soortgelijke post voor.

De voertuigen ter aanvulling van het tekort bij den gevechtstrein voor cavalerie en wielrijders zijn in beproeving; de bestelling daarvan zal van 1930 af kunnen beginnen.

Artillerie.

Aanvulling van den *munitievoorraad* heeft steeds plaats.

De studiën over een *nieuw kanon van 120 mM.* voor de legerkorpsartillerie worden nog voortgezet. De aanmaak van deze kanonnen zal in de eerste drie jaren nog niet kunnen worden begonnen. Evenwel kunnen verschillende onderdeelen van het materieel reeds in 1931 gereed zijn.

Omtrent de *motorisatie* van de legerkorpsartillerie worden proeven in 't groot gehouden, n.l. met eene afdeeling.

Genie.

Men is bezig met het in goeden staat brengen en het aanvullen van de *genie-voertuigen*.

Het materieel voor middelbare en lichte *bruggen*, alsmede loopbruggen is nog in studie. Voor het aanschaffen van een deel van het materieel voor zware bruggen (legerkorpsbruggen) kwam reeds een post voor op de begrooting voor 1929.

Het oprichten van voorraden *springstoffen* en materieel heeft geleidelijk plaats.

Vechtwagens.

Plannen tot bestellingen zijn er nog niet, aangezien deze aangelegenheid het onderwerp van studie en proeven uitmaakt in alle landen.

Verdediging op den grond tegen luchtvaartuigen.

Vermeerdering van *materieel* en van het aantal eenheden van *luchtverdediging op den grond* heeft plaats. In de toekomst kan als aanvulling worden gerekend op een afdeeling van Duitsch materieel voor elk der jaren 1929, 1930, 1931 en 1932. Op dit tijdstip zullen waarschijnlijk de studiën en proeven, betrekking hebbende op het nieuwe anti-luchtdoelkanon, geëindigd zijn en kan begonnen worden met de samenstelling van deze vier afdeelingen uit het *nieuwe materieel*.

De vermeerdering van het aantal *zoeklichten* zal gelijken tred houden met de vermeerdering van het aantal kanonnen.

Luchtvaart.

De tegenwoordige organisatie zal gehandhaafd blijven. Evenwel ligt het in de bedoeling het aantal vliegtuigen met een kwart te vermeerderen.

De proeven met betrekking tot de keuze van de typen van vliegtuigen zijn nog niet beëindigd.

Vestingstelsel.

Aan het antwoord van de Regeering aan de Senaatscommissie ontleenen we het volgende:

a. *Oostgrens*: de studiën voor de algemeene inrichting zijn beëindigd en de werkzaamheden zijn aangevangen. Bijna voltooid is het in goeden staat brengen van de *forten van Luik*.

b. *Stelling van Namen*: de studiën voor de algemeene inrichting zijn beëindigd.

c. *Stelling van Antwerpen*: studiën nog niet beëindigd.

De volgende bedragen zijn tot nu toe uitgetrokken voor het in goeden staat brengen van de verdedigingswerken.

Begrooting 1928: bouw van vestingwerken 10 miljoen francs; bewapening daarvan 11½ miljoen. Begrooting 1929: bouw van vestingwerken 20 miljoen; bewapening 3 miljoen. Begrooting 1930: bouw van vestingwerken 8½ miljoen; bewapening 4½ miljoen.

Tot zoover het antwoord van de Regeering op de bedoelde vragen van de Senaatcommissie. Blijkbaar is er nog veel in wording, al kan een ernstig streven naar verbetering niet ontkend worden.

Grensverdediging.

De algemeene bewoordingen van de Regeering, hiervoren vermeld, geven nog slechts weinig inzicht in den uiteindelijke toestand. Een tot in bijzonderheden geregeld stelsel is dan ook nog niet bekend.

Reeds in 1926 had een commissie, onder voorzitterschap van Generaal BORREMANS, de algemeene lijnen van het verdedigingsstelsel aangegeven, dat in de eerste plaats bevatte de inrichting van een bruggehoofd Luik op den rechter Maasoever; de oude forten zouden weer in goeden staat worden gebracht, terwijl in de tusschenliniën gebetonneerde mitrailleuropstellingen zouden worden gebouwd. Het bruggehoofd zou in dit plan zich zelfs uitstrekken tot Maeseyek, loopende langs de „enclave van Maastricht”, met o.a. een fort in de nabijheid van Lixhe.

In 't algemeen kan gezegd worden, dat thans zeer zeker in deze richting wordt gewerkt. Zoo zijn de Luiksche forten bij Barchon, Evegné en Fléron op den rechter Maasoever weer in goeden staat gebracht. Het plan is dit jaar de forten van Chaudfontaine, Embourg, Bonecelles en Pontisse te doen volgen.

Voor de herstelling worden in 't bijzonder gebezigd gegolfd stalen platen van groot weerstandsvermogen, die de zoldering van gewelven vormen, waarop beton wordt gestort.

De forten op den rechter Maasoever worden — en zijn gedeeltelijk reeds — bewapend met kanonnen van 13 KM. en 20 KM. dracht. De Minister van Landsverdediging heeft dienaangaande in den Senaat nog verklaard, dat de Luiker forten in staat zijn eventueel optredende gemotoriseerde strijdkrachten te treffen tot op 6 KM. boven Verviers, zoodat de invalswegen onder het vuur van deze forten liggen. Voorts deelde hij mede, dat het inderdaad de bedoeling is tusschen de forten een zeker aantal opstellingen voor mitrailleurs en zelfs voor houwitsers te maken, teneinde de belangrijkste naderingswegen te beheerschen. Vermoedelijk zullen tusschen elke twee forten als maximum een achttal van deze opstellingsplaatsen worden gebouwd. Het voornemen schijnt

te bestaan een „speciaal fonds” voor de grensverdediging in te stellen, teneinde te voorzien in een reeks van permanente verdedigingswerken tusschen Maeseyck en Arlon.

Het is waarschijnlijk, dat de Belgische troepen bij een eventueelen Duitschen aanval, evenals in 1914, den hoofdstoot zullen opvangen aan de Maasvallei, tusschen Luik en Dinant, in aansluiting en samenwerking aldaar met de Fransche strijdkrachten.

Mede in verband met de Belgische grensverdediging ondervindt het nieuw ontworpen en veel besproken *kanaal Luik—Antwerpen* (althans het gedeelte rondom de enclave van Maastricht) veel belangstelling. Over de strategische beteekenis van dit kanaalgedeelte heeft de Minister van Openbare Werken VAN CANEGHEM verklaard „dat de werken, die binnenkort zullen worden aangevangen, geen verband houden met militaire verdediging of strategie”¹⁾.

Nu kunnen wij niet veronderstellen dat het ontwerp-kanaal zou zijn gemaakt en goedgekeurd *zonder* voorkennis van den Chef van den Belgischen Generalen Staf. Doch aangenomen, dat inderdaad het kanaal is ontworpen zonder strategische hoofd- of nevenbedoelingen, dan sluit dit o.i. geenszins uit, dat het kanaal, gereed zijnde, niettemin strategische beteekenis *héeft*.

In Belgische bladen werd dan ook bepleit het bouwen van gebetonneerde mitrailleuropstellingen — zooals tusschen de Luiker forten zullen worden aangebracht — langs bedoeld kanaalgedeelte en verder langs de Maas tot Maeseyck. Op de bijlage is in groote trekken aangegeven het verdedigingsstelsel van Namen en Luik, aansluitende in het Zuiden aan de verdediging van de Fransche Oostgrens (zie ook Gegevens vreemde legers Maart 1930) en in het Noorden zich voortzettend in het genoemde kanaalgedeelte. Volledigheidshalve is het project van het kanaal, zooals dit *vermoedelijk* door de Kempen zal loopen, globaal aangegeven.

Lichte troepen; gendarmerie.

Plannen bestaan tot het reorganiseeren van de gendarmerie. Reeds in Gegevens vreemde legers van Januari 1927 werd aangegeven hoe in de vredesorganisatie het regiment lichte troepen uit het legerkorpsverband werd genomen, welk regiment — nadat het daartoe behoorende eskadron wielrijders was vervangen door een afdeling cavalerie —

1) Zooals bekend zal zijn, heeft de Belgische firma MONNOYER voor de uitvoering van de kanaalwerken de medewerking *ingeropen* en verkregen van Deutsche firma's. Een scherpe critiek op deze handelwijze verscheen in verschillende Belgische bladen, waarbij betoogd werd, dat het eene onverantwoordelijke daad moet worden geheeten, twee Deutsche firma's in een der voor de grensverdediging zeer belangrijke gewesten 6 jaar lang toe te laten allerlei opmetingen te doen en zich op de hoogte te stellen van wellicht geheime aangelegenheden betreffende den bruggenbouw.

werd overgebracht naar een nieuw opgericht Cavaleriekorps (voortgekomen uit de Lichte Divisie). Aangezien in oorlogstijd lichte verkenningstroepen bij het Legerkorps toch noodzakelijk zijn, schijnt het thans in 't voornemen te liggen daarvoor de *gendarmarie* te gebruiken en over te gaan tot het vormen van drie lichte regimenten, samengesteld uit een gedeelte der vredessterkten, vermeerderd met twee honderd man, waarvoor gelden op de begrooting aan te vragen. Elk regiment zou dan *in vredetijd* beschikken over drie honderd man cavalerie, wielrijders en auto-mitrailleurs.

Voorts zou volgens deze plannen de functie van Generaal-inspecteur van de gendarmerie worden opgeheven en zal — in tegenstelling met de laatste tien jaren, toen een officier *van het wapen* aan het hoofd stond — thans een officier uit *het leger* het commando hebben.

+++++ Ryksgrenzen
 ** Vestingwerken

N.B. Voor de grensverdediging van Frankrijk wordt verwezen naar Gegevens vreemde legers van Maart 1930.

strekte gegevens, doch ook in de objectiviteit bij het geven van de beschouwingen, terwijl de vlotte behandeling van de uitgebreide stof in dezen compacten vorm onze bewondering verdient.

Hem, die dit boek wil bestudeeren, zou ik willen aanraden zich eerst te verplaatsen in het raam der operatiën van beide strijdende legers op 22 Augustus 1914, den datum, waarop het Fransche Leger het eerste zware échec leed. De terugtocht van dit leger was niet in hoofdzaak het gevolg van het mislukken van den door het 3e en 4e Leger uit te voeren hoofdaanval op de opdringende Duitsche legers, of van de benarde positie, waarin het 5e Fransche Leger geraakte na het op genoemden datum forceeren van de Sambre door het 2e Duitsche Leger. De oorzaak moet eerder worden gezocht in den strategischen opzet, met name het (verzwakte) plan SCHLIEFFEN contra de gevariëerde variante van het plan 17 der Franschen.

Evenwel is hier niet de plaats om verder op dit onderwerp in te gaan; een ander punt vraagt de aandacht, n.l. het terrein. Het is aan te bevelen bij de bestudeering van het terrein gebruik te maken van de noodige Belgische en Fransche stafkaarten, daar de schetsen uit den aard der zaak een onvolkomen beeld geven. Het hier behandelde gevechtsterrein werd in tweeën gedeeld door de zware bosschen tusschen de Semois en de Ton. Het noordelijke gedeelte tusschen de Rulles en de Ton is een min of meer open dal van 5 tot 8 KM. breedte, ter weerszijden van deze riviertjes. Het terrein daartusschen is golvend met hoogte-verschillen van omstreeks 30—40 M. Het zuidelijke gedeelte, door beboschte heuvels van 5 tot 6 KM. breedte van het noordelijke gedeelte gescheiden, is sterker geaccidenteerd. Aan de noordzijde nadert de boschrand, waar de Duitschers hunne stellingen hadden, met groote uitspringende hoeken de Ton, Oost van Virton tot op 1 KM. afstand en ligt hier omstreeks 60 M. hooger dan het Tondal. Virton en St. Mard liggen in de diepte. Zuid van de Basse Vire stijgt het terrein weer snel, om op \pm 4 KM. Z.O. van Virton bij Bois Lahaut een hoogte te bereiken van nagenoeg 400 M., waarmee het den noordoever van de Ton en Basse Vire met ruim 100 M. overheerscht. Bij Ethe is de Ton diep ingesneden; daar stond de Duitsche 10e Artillerie-Brigade op omstreeks 1 KM. Noord van dit plaatsje en 60 M. hooger. De naar de Ton afhellende zuidoever was van Jeune Bois af geheel in te zien; de afstand bedroeg slechts 2000 M. Geen wonder, dat de hoofdmacht van de 7e Fransche Divisie Ethe niet meer kon bereiken.

Als men zich een goede voorstelling maakt van deze terreinen, daarbij de gevechtsomstandigheden in aanmerking neemt, weet dat zoowel Duitschers als Franschen in den vroegen morgen in een dichten nevel ten aanval voorwaarts gingen, dan eerst kan de lezer begrijpen welk een belangwekkende lectuur hem dit boek zal verschaffen. Bovendien geeft het verschil tusschen het wel overwogen, mag ik zeggen het „voorzichtige”, optreden van de Duitsehers en het „er op los gaan” van de Franschen veel stof tot leering.

Het is niet doenlijk hier zelfs een uittreksel te geven van alle onderwerpen, die voor de hoogere troepenleiding en voor den troepenofficier, zoowel den infanterist, den huzaar, als den artillerist, van belang zijn. Voor de bevelvoering strekt zoowel het optreden der Duitsche hoogere commandanten, als dat der Fransche tot leering. Een voorbeeld is dat van den Generaal FRENTELAÏN, die, zich bij de voorhoede zijner divisie bevindende, in Ethe werd opgesloten en de leiding verloor. Het gebrek aan onderling verband en de verkeerde opvatting van den toestand sleepten dikwijls ernstige gevolgen met zich mede, zooals o.m. bleek in het gevecht om Sur Rogène, waar, door gebrek aan verband tusschen het Ve en XIIIe Duitsche Korps, dit laatste onder het artillerievuur van het Ve Korps kwam.

Het tijdig vuurbereid zijn van de 10e Artillerie-Brigade beheerschte den toestand bij Ethe. Aanvallen op in stelling staanden vijand, waarbij de steun van de artillerie ontbrak, waren tot mislukking gedoemd en kwamen den aanvallers op zware verliezen te staan, die hen dikwijls in paniek deden terugvloeien, zooals dit het geval was bij Robelmont. De door de 3e Duitsche Cavalerie-Divisie op 21 Augustus gevoerde gevechten bij Izel Pin en de voorafgaande verkenningen, verkenningsopdrachten en berichten zijn voor de bestudeering van het optreden van lichte troepen van zeer veel belang.

Op deze wijze zou ik nog langen tijd kunnen voortgaan met het aanstippen van belangrijke leeringen, welke uit dit boek zijn te trekken.

Ik zal het echter hierbij laten. Naar mijne meening is dit boek als een groote aanwinst voor onze vakliteratuur te beschouwen.

L.

Ter aankondiging ontvangen.

L'Infanterie sacrifiée, par le général ARTHUR BOUCHER. BERGER-LEVRAULT. *Paris—Nancy—Strasbourg*, 1930. Prijs 10 frs.

Metz défend l'Etat, par le général DE LARDEMELLE. BERGER-LEVRAULT, *Paris—Nancy—Strasbourg*, 1930.

Manöver und grössere Truppenübungen (Anlage und Leitung), von VON TSCHISCHWITZ, General der Infanterie a. D. R. EISENSCHMIDT. *Berlin*, 1930. Prijs 6 RM., geb. 7.50 RM.

Grondbeginselen der Radio-Ontvang- en Zendtechniek, door L. VAN WAEGENINGH, Eerste Luitenant der Genie, N.V. Uitgevers-Maatschappij Æ. E. KLUWER. *Deventer*. Prijs f 2.75, geb. f 3.50.
